

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Pris 25 öre

N:r 9

MORGONBRIS

Ingen prinsessa, men "lilla Tony" som hänförde Wien:

»Vi komma ej som tiggare. Vi känna oss som soldater i de främsta skytte-

gravarna, och vi äro beredda att göra vår plikt till det yttersta — inte bara för oss själva utan för hela världen.»

Vad är ekonomi?

1. Att köpa en välbelägen tomt inom ett välordnat samhälle till förmånligaste pris.

2. Att för uppförandet av det egna hemmet skaffa sig det förmånligaste och billigaste lånet.

Dessa båda ledande principer tillämpas hos

Olsson & Rosenlunds A-B

1 C DALAGATAN 1 C
TELEFON NORR 311 10

AFRIKA TALAR

Barn tillåten

— så alla skolungdomar skola få se och höra denna glänsande äventyrsskildring i bild och *svenska* ord av de svartas land.

STURE 7.15, 9.15

Biljetter fr. kl. 9 f. m.: "S.-F.-biljetter".

Det är på Er Kvinnor det beror

om

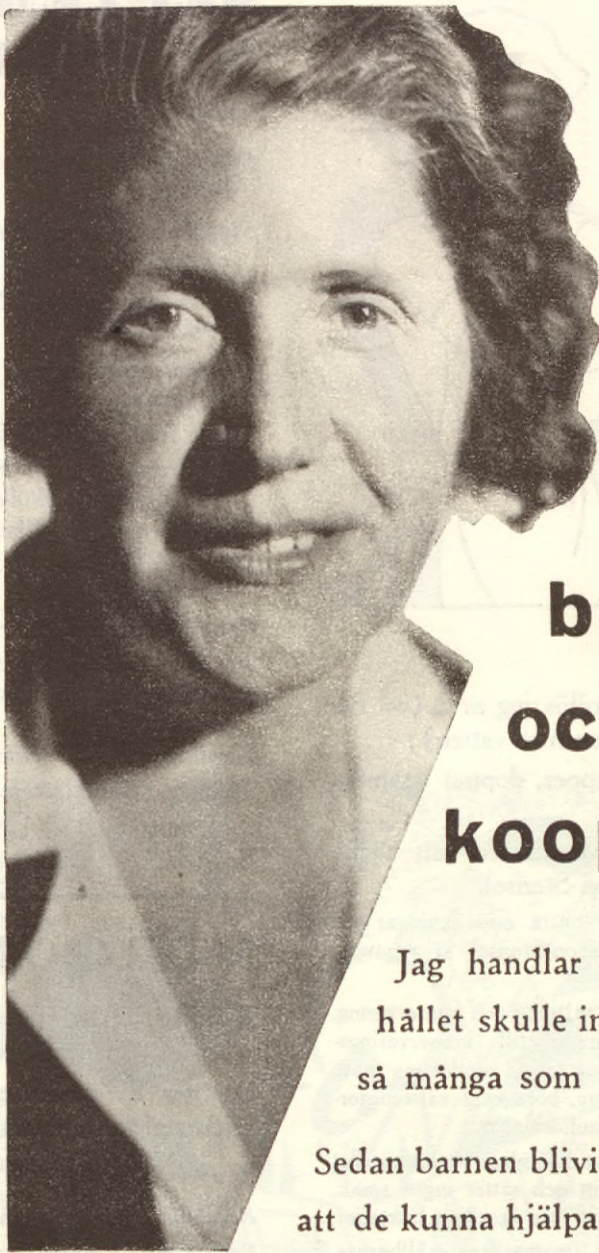
Social-Demokraten

skall bli de svenska hemmens
dagliga nyhetstidning

Vad har Du för tidning?

både barnen och jag gilla kooperativa

Jag handlar kooperativt. Hus-
hållet skulle inte gå ihop annars,
så många som vi ä'.

Sedan barnen blivit så pass stora,
att de kunna hjälpa till lite, skickar
jag dem att handla. Och det
göra de så gärna. Butiken är ren
och där råder god ordning. Det
är två ting, som barn aldrig få
se för ofta. Jag ger — vis av erfa-
renheten — mina vänner det rådet:

gör pengarna dryga — köp kooperativt

3 regler för all syltning...

1:0 Skölj burken i Kron-Sterisollösning nr 2 (= två strukna teskedar Kron-Sterisol i en liter vatten);

2:0 Lägg på syltens yta ett papper, doppat i samma lösning;

3:0 Det papper, som skall användas för att täcka burken, skall först doppas i Kron-Sterisol.

Genom denna behandling undvikas bittra missräkningar vid öppnandet av sparade syltburkar. Kron-Sterisol är renande, bakteriedödande och konserverande.

Kron-Sterisol bör också användas vid saftning och konservering. Korkar till saftbuteljer samt gummiringar till konserveringsburkar böra ligga i Kron-Sterisollösning nr 2 under en natt. Kärnen, som användas vid konservering, böra vara väl rengjorda och sedan sköljda med Kron-Sterisollösning.

Kron-Sterisol är numera det absolut oundgängliga reningsmedlet i varje kök. Det är fullständigt giftfritt och sätter ingen smak, men steriliserar händer, kokkärl och mat från skadliga bakterier. Det gör matlagningen mera hygienisk, matvarorna hållbarare.

kron-sterisol

KRON-STERISOL är idealmedlet för hemmets hygien. Det är lika starkt bakteriedödande som sublimat men fullständigt giftfritt och lämnar ingen smak efter sig. Det användes till allt, som man vill hålla friskt och rent och fritt från sjukdomsalstrande och smittoförande bakterier.

Begär broschyren om Kron-Sterisol hos Eder handlande och läs intygen från vetenskapsmän och läkare om dess underbara egenskaper.

Kron-Sterisol till allt — det är: renhet i allt. Säljes på apotek och i alla välsorterade affärer som föra tekniska artiklar.

Fabriksaktiebolaget **ELLAS, Stockholm**

MORGONBRIS SEPTEMBER- NUMMER

innehåller:

Sven Backlund: Konsten att läsa en tidning.

Sigfrid Hansson: Parad för feminismen mer än social uppfattning.

Anna Johansson-Visborg: Kvinnliga fackföreningar?

Rickard Lindström: Vad sker i fabriker?

Tony i det röda Wien.

Föräldravecka i skolan. En fotografers skildringar ur skolvärlden.

Signe Vessman: Wien — Stockholm.

Sven Wallander: H. S. B. centraliserar hushållen?

Ernst Toller: Kampen med Gud.

B. N.: Könskamp eller klasskamp. Arbetarhustrur kommentera Hagar Olsson.

Kapitalismen — teknikens broms.

Helmer Grundström: De hemlösa barnens sång.

En besviken: Dunkla program.

MORGONBRIS

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Vessman.

Redaktion och expedition: Upplandsgat. 1, 3 t., Stockholm. Tel. 188 86. Postgiro nr 50196. För annonserna tel. V. 158 38 och 188 86.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—; lösnnummer 25 öre. Prenumeration sker på posten.

Annonspris: 40 öre pr mm.

Eldbegängelsen

vinna med varje dag erkännande i allt vidare kretsar som den bästa formen för förvandlingen av de avlidnas stoft. Närmare upplysningar om eldbegängelsen lämnas avgiftsfritt å

Svenska Eldbegängelseföreningen (S.E.F:s) **Stockholmsavdelnings Byrå**, Sveavägen 25, 2 tr. (hiss),

vid personligt besök eller pr telefon Norr 22 80, vardagar kl. 10—4. Lördagar och helgdagsaftnar kl. 10—2.

Inträdesavgiften är: för 1 begravningskassa inskr. 5 kr., för andra 10 kr. Årsavgift förekommer icke.

Föreningen utg. egen tidskr. »Ignis», oombärlig för alla eldbegängelsevänner. Sändes franko Kr. 1: 50 pr helår.

MORGONBRIS

SEPTEMBER 1931

TIDNINGAR

Av MASEREEL

VAD ÄR SANNING, VAD ÄR
LOGN I PRESEN? HUR FINNA
RÄTT I DESS HÄRVA AV MOT-
SÄGELSER, lyder rubriken till
Morgonbris' utlovade fidsningsläs-
ningskurser, som ta sin början i
slutet på september. Övrraskande
föreläsarnamn. Alla intresserade.

Konsten att läsa en tidning.

Att var och en lär sig läsa och skriva förstör i längden icke endast stilen utan även tanken.”

Det är Friedrich Nietzsche, som fällt dessa ord. Nietzscheanerna ha förvanskats dem — naturligtvis. De ha ju förvanskats allt vad deras mästare sade. Såsom snobbars sed är. Nietzsche själv var sannerligen ingen snobb, endast en olycklig medborgare av ett nytt rike, vars väg han mot katastrofen han förutsåg redan åren efter Sedan — det fasansfulla halvsekle mellan Versailles och Versailles.

Nietzsche har rätt. Icke ett ögonblick har han velat eller har han trott på möjligheten av att vrida tiden tillbaka. Bättre än någon förstod han den allmänna läskunnighetens faktum, folkbildningens faktum. Han varnar därför för dess faror.

Med den allmänna läskunnigheten och den allmänna skrivkunnigheten öppnades nya väldiga marknader för Ordet. Nya chanser för sanningen men också för lögnen.

Moses måste hugga sina tankar in i sten. Vilket arbete! Han hade tid att tänka medan han högg. Formens nödvungna knapphet tvang honom att koncentrera. Med Gutenberg upplöstes de enkla budorden i Luthers katekes. Ju lättare det sedan blev att skriva och läsa, desto mera flödade kommentarerna. Till slut måste man bygga bibliotek.

Och människorna matades från morgon till kväll med tidningar.

De stora tidningsdrakarne, sade man.

Drake? Drake är för folkfantasin ett slemmigt och kraftigt djur, som slingrar sig runt ett mänskligt samhälle för att förgöra det.

Fabian Månsson gördlade sig en gång för att döda draken. Han blev icke besegrad, men han drog sig tillbaka, sedan hans motion i riksdagen om en *statstidning* icke mött någon som helst förståelse.

Det är emellertid någonting helt annat de unga kvinnor och män ha i sinnet, vilka nu rusta sig att inverka på dessa förhållanden.

De vilja bilda studiecirkel i tidningsläsning. De vilja upptaga de stora dagliga tidningarna till jämförande studier; jämföra tidningarnas innehåll, göra upp tabeller över vad tidningarna tala om, tala för, förtala och förtiga; tavlor i svart och vitt över dagspressen.

Jag vet icke, hur man ämnar i detalj organisera dessa studier. Den bästa metoden förefaller mig vara *stickprovsmetoden*. Man tar en hel rad tidningsnummer av helt olika färg och alla av samma datum. Man gör upp en tabell över de viktigaste händelserna den dagen; alltså över vissa fakta. Man antecknar vad utrymme de olika tidningarna ägnat dessa fakta. Ett tiotal dylika stickprov vore nog för att belysa de olika tidningarnas relativa intressen och framför allt ange området för vad som är för dem alla gemensamt.

Dessa jämförande tidningsstudier kunde sedan utsträckas till hela den skandinaviska pressen. Och i en studiecirkel av språkkunniga kunde granskningen läggas på en vidare internationell grund; syfta till en tabell över hur vissa händelser, vissa fakta återspeglas i de olika ländernas press. Man kan svårligen tänka sig mera fruktbringande metod för internationella studier.

Men för sådana studiecirkel krävas uppenbarligen mycket skickliga och kunniga ledare.

Var och en förstår utan vidare, vilket inflytande på allmänheten och framför allt på tidningarna själva en dylik studieverksamhet skulle utöva. På denna väg skulle det kunna bli möjligt för även en liten grupp inom en läsekrets att påverka sin tidnings innehåll och karaktär.

Jag måste därför hjärtligt lyckönska Morgonbris till dess goda initiativ. Dess värde förminskas icke, det förstärkes av det faktum, att för icke så länge sedan samma tanke fördes fram i Paris av ingen mindre än den store franske diktaren Paul Valéry, som menade, att eftersom den ojämförligt största delen av allmänheten mottager hela sin andliga näring genom tidningarna — så är i vår tid konsten att läsa nästan identisk med konsten att läsa en tidning — eller — i vissa fall — att icke läsa den.

Sven BACKLUND

EN PARAD FÖR FEMINISMEN

De kvinnliga yrkesutövarnas fackliga organiserande har i dagarna blivit en alldeles särskild uppmärksammas fråga, med anledning dels av landsorganisationens kongress, som mycket riktigt endast uppvisade fem, sex damer bland c:a 350 män och fortfarande lät bli att invälja någon kvinna i sekretariatet, dels Open Doors märkliga uttalande om fackföreningsorganisation för kvinnor. Vad har nu detta att betyda? Morgonbris' har förfrågat sig hos några auktoriteter inom den svenska fackföreningsvärlden fru Anna Johansson-Visborg och redaktör Sigfrid Hansson.

Sigfrid Hansson:

Open-Doors resolution saknar strängt taget intresse med avseende på förhållandena i vårt land. Den svenska fackföreningsrörelsen har aldrig i sin strävan gått ut ifrån att kvinnorna äro och måste förbli en underlägsen kategori på arbetsmarknaden och att de därför böra avlönas sämre än männen. Tvärtom har man accepterat principen om lika lön för lika arbete och lika möjligheter i förvärvshänseende, lät vara att det inte varit möjligt att förverkliga denna

princip i den utsträckning som man kunnat önska; vid ackordsarbete torde den likväl mer och mer ha kommit i tillämpning. Ej heller torde det förekomma i vårt land att fackföreningar söka förhindra att kvinnor åtaga sig arbete som över huvud taget kan anses böra stå öppet för alla. Det gives ju faktiskt arbete, som kvinnor inte gärna kunna utföra, men i så fall är det arbetets art och inte fackföreningarna som faller avgörandet. Det bör ej heller förglömmas att det finns åtskilliga fackföreningar och även förbund i vårt land, där kvinnorna utgöra majoriteten.

Det är möjligt att förhållandena gestalta sig annorlunda i vissa andra länder, men jag skulle tro, att Open-Doors resolution mera ger uttryck för vad man i Open-Doors kretsar tror vara förhållandet än för vad som i verkligheten är. Över huvudtaget har Open-Door-kongressen förfallit vara mera en parad för feminismen än en manifestation för en modern social uppfattning.

Anna Johansson-Visborg:

— Vi ha inte gått in i fackföreningar, därför att vi äro kvinnor utan för att i likhet med männen hävda våra mänskliga rättigheter och krav. Jag är för min personliga del vän av egna kvinnliga fackföreningar, därför att jag anser kvinnorna inom dessa ha större möjlighet än i blandade fackföreningar till den självuppfostran och utveckling som är av betydelse för dem. Det är t. ex. av vikt att kvinnorna få lära sig tillvarataga sina intressen vid förhandlingar, och den praktiska erfarenheten är ju härvidlag av den allra största betydelse.

Skapandet och upprätthållandet av egna fackföreningar beror emellertid dels på, i vilken utsträckning kvinnliga arbetare förekomma inom ett yrke, dels huruvida dessa äro kvalificerade för att sköta en egen organisation.

I de blandade fackföreningarna kunna kvinnornas ställning vara rätt olika. Det finnes organisationer inom vilka kvinnorna räknas såsom betydande kraftresurser, men det finnes även sådana som helt domineras av männen, där kvinnorna fullständigt skjutas åt sidan. Det är t. ex. synnerligen svårt att i en blandad fackförening få fram en kvinna i representationen — en sak som Landsorganisationens senaste kongress utgjorde ett bevis för.

SANDWICHMÄN EFTER THEODOSIA GARRISON

MÄN, SOM GLÄDJEN FLYTT IFRÅN,
MARSCHERAR FRAM I RAD —
SKRYTER MED DE NÖJEN, SOM
GÖR PUBLIKEN GLAD.

■
GAMLA MÄN, BITTRA MÄN,
BRUTNA MÄN DE GAR
GENOM STA'N OCH TALAR OM,
VAR LIVETS ROSOR STÄR.

■
EN HALT OSS ANBEFALLER DANS,
EN SVULTEN VAR DINNER...
DAGDRIVARNA I SORGLÖS RO,
VAD TÄNKER MÄNNE DE?

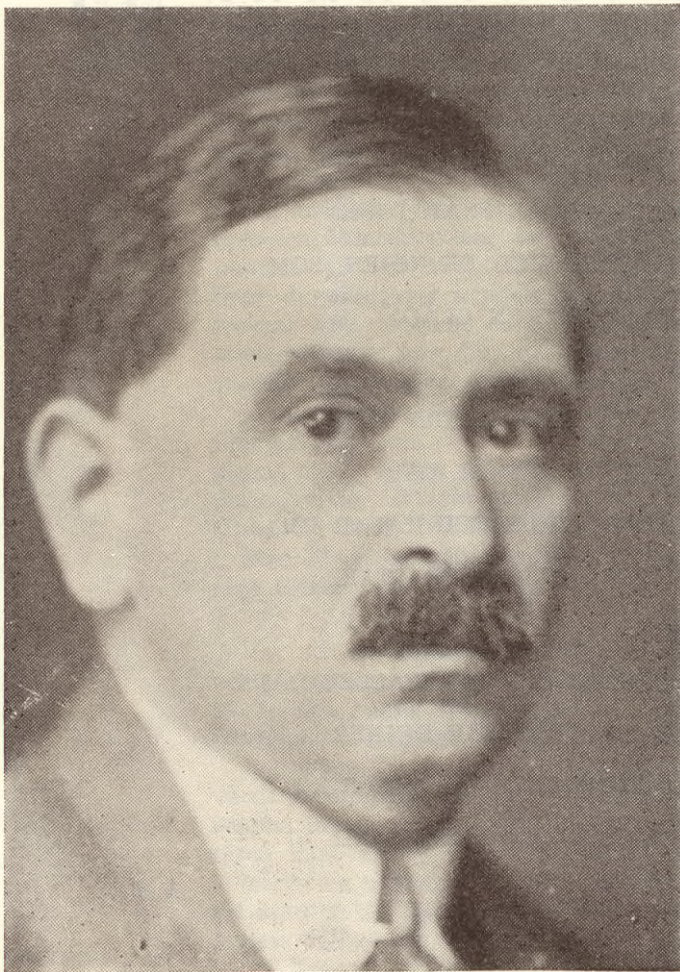
N. B.

Vi ha fullständigt genommoderniserat ett litet järnverk med tre masugnar och ha genom ombyggnaden nedbragt arbetarantalet på denna arbetsplats från 120 till 10, vadani vi sålunda sparar 110 arbetare." Dessa ord läsas i en framställning om de senare årens omvandling inom den tyska järnindustrin. Den bild, som dessa ord rulla upp för våra ögon, ger oss det väsentliga draget i våra dagars industriella utveckling.

Ettundratio arbetare ha "sparats"! I hela världen ha miljontals arbetare "sparats" genom den industriella omvandlingsprocess, som vanligen kallas *rationaliseringen*. En fylligare bild av vad som ägt rum erhåller man genom några siffror från Amerika. Den totala produktionen inom Förenta staternas fabriksindustri var 1927 30.8 procent större än 1919. Men antalet i fabriksindustrin sysselsatta arbetare minskades från 9.1 miljoner 1919 till 8.3 miljoner 1927, och tjänstemännens antal minskades från 1.7 miljoner 1919 till 1.5 miljoner 1927. En 30.8 procent större varumassa kunde framställas av ett arbetarantal, som minskat med 8 procent! Ytterligare några siffror — det är bäst ta dem i början! — understryka samma sak: Fastställer man storleken av en arbetares arbetsprestation pr arbetstimme 1914 till siffran 100, så uppgick prestationen 1925 i automobilindustrin till 310, i gummiringsproduktionen till 311, i petroleumraffinerierna till 177, i cementindustrin till 158, i spannmålskvarnarna till 139, i läderindustrin till 128, i rösocker-raffinerierna till 127, i pappersindustrin till 126 och i skoindustrin till 117. Även dessa siffror gälla industrin i Förenta staterna.

Vad som skett behöva vi icke stanna i tvivelsmål om.

Den österrikiske socialdemokraten Otto BAUER.

Vad sker i

Vi ha levat med under ett "revolutionärt avsnitt i den evolutionära tekniska utvecklingen", som tysken Otto Suhr säger, då han skall karakterisera rationaliseringens period. De flesta människor stå faktiskt litet handfallna inför denna med svindlande hastighet försiggångna omställning inom produktionsprocessen efter världskriget. Var skall det sluta? Vad skall resultatet för oss människor bli? — Så frågas litet varstans.

Den österrikiske socialisten d:r Otto Bauer har ansett, att hela det ekonomiska läget är efter världskriget så förändrat, att det påkallar en ny analys från socialistiska utgångspunkter. Vår partivän, den socialistiska internationalens kanske skarpaste huvud, har också tagit på sig den väldiga uppgiften att i ett arbete skildra "Kapitalismen och socialismen efter världskriget". Det väntas bli ett verk på tre eller fyra band. Det första av dessa band kom ut för några månader sedan. Det bär undertiteln "Rationalisering — Felrationalisering". Utan överdrift kan man kalla denna första bok i den Bauerska serien en mästerlig framställning av det senaste decenniets tekniska och ekonomiska omgestaltning samt denna omgestaltningens följder.

D:r Bauer vet enormt mycket om rationaliseringen. Han behärskar hela den omfångsrika litteraturen på detta nya fält. En svensk kritiker har sagt, att d:r Bauer tryggar sig så pass mycket till tyska rationaliseringserfarenheter att hans framställning blir ensidig. Detta påstående lär knappast stå sig. Läser man den Bauerska boken finner man snart, att han i mycket stor utsträckning rör sig med även amerikanskt, engelskt och ryskt material. Att han sedan icke kunnat undgå att taga intryck av det, som legat honom närmast under ögonen, är föga anmärkningsvärt. Från praktiska synpunkter är det snarast en styrka.

Vad innebär rationaliseringen? Kort sagt att man studerar framställningen av varor och nyttigheter med en exakt vetenskaps alla medel och att man sedan skrupulöst omsätter de vetenskapliga resultaten i praktiken. Ingenting inom den rationaliserade produktionen sker på slump, med ledning av en mer eller mindre säker intuition, utan från början till slut med noggrann beräkning av effekten och genom tillämpning i alla detaljer av de precisaste, på förhand utexperimenterade metoder. Därigenom har man efter enorma mått lyckats spara kraft, material och arbete.

Mekanisk och elektrisk kraft slösas icke nu som fordom bort. Man har gjort väldiga framsteg i fråga om bränsleekonomi. Kol och olja alstrar på varje enhet en vida större kraftmängd än tillförne. Kol av dålig kvalitet, som tidigare hade ringa eller intet värde, omsätts nu till elektrisk energi. Förbränningsmotorerna förbättras undan för undan. Där man ännu betjänar sig av ångkraften, har man förstått att i högsta grad effektivisera dess verkning. De maskiner, som sätts i rörelse av den alstrade energin, fulländas alltmera, så att de taga i anspråk allt mindre kraftmängd pr enhet av sin arbetsprestation. De gamla transmissionsanordningarnas "tomgång" hör till ett förgånget skede. De elektriska motorerna appliceras på varje särskild arbetsmaskin, varigenom kraftförbrukningen noga kan regleras efter maskinens krav.

fabrikerna?

av

Rickard LINDSTRÖM

Kullager och andra anordningar spara kraft genom friktionens minskning. Axelkopplingar och dylikt anpassa sig i allt högre grad efter kravet på ekonomi i energiförbrukningen.

Även med råmaterialet, stoffet, handskas man mera varligt än förr. Sträng ekonomi tillämpas. Genom vetenskapliga metoder lyckas man stegra naturens alstringskraft. Detta framträder icke minst inom lantbruket. Växtfysiologerna lyckas sålunda framställa alltmera hårdiga sädes sorter, varigenom odlingsgränserna kunna utvidgas. Kreatursförädlingen går framåt: fåren lämna mera ull, korna större mjölk mängd. Genom genialiska kemiska utvinningsmetoder kan man ur vissa naturprodukter dra ut ett allt större antal ämnen. Biprodukterna vid kokstillverkning äro ett av exemplen härpå. Genom tillämpning av syntetiska metoder inom färgämnesindustrin har man gjort enorma framsteg ifråga om utnyttjandet av stoffet. Och så över nya, allt vidare områden.

Själva den maskinella teknikens förbättring är en allmänt känd sak. Maskinerna erhålla en allt större effektivitet. De taga mera reda på materialet än förr. De kunna effektivare "samarbeta" med varandra. Genom maskinernas stränga specialisering för ensartade uppgifter stegras deras effektivitet. En svarv omställs numera icke för ett otal olika uppgifter under korta tidsrymder. Den har sin specialuppgift och blir därigenom vida mer effektiv. Maskinernas hastighet ökas, varigenom ytterligare vinster för driften göras.

Icke endast kraftstegring, materialbesparing och större rent maskinell effektivitet har uppnåtts. Även det omedelbart mänskliga elementet i produktionsprocessen tillvaratages på ett ytterligt noggrant sätt. Sedan amerikanen Frederick W. Taylor började på att göra sina berömda observationer rörande en arbetares prestationsförmåga under olika betingelser har "arbetets vetenskap" gått framåt efter sagolika mått. Genom ingående tidsstudier har man dels tagit reda på varje arbetares prestationsförmåga samt dels också de bästa arbetstekniska förutsättningarna för maximieresultat av en mans arbetsinsats. Ackorden inom en rationaliserad industri fastställas icke på grundval av "vad man tror" att en arbetare kan uträtta, eller vad det "är rimligt" att han uträttar. Nu ligga dessa precisa tidsstudier, som utföras med stoppuret i handen och som dissekera varje arbetstempo, till grund för ackordssättningen. Ingenting är anförtrott åt slumpen, allt vilar på vetenskaplig precision. Numera bestämer icke arbetaren maskinens prestation. Förhållandet är omvänt: maskinen dikterar arbetstakten. Det löpande bandet matar med precisa, genom beräkningar fastställda mellanrum, fram arbetsstycket åt arbetaren. Vill han behålla sin plats, har han endast att låta "bandet" bestämma över hjärna och hand. Arbetet har intensifierats i förut okänd grad. Den manuella arbetsinsatsen blir allt mer en osjälvständig beståndsdel i den mekaniska processen.

Samtidigt vinnas resultat i rationaliseringssyfte genom normalisering och typisering. Där man tidigare begagnat ett obegränsat antal av låt oss säga skruvtyper, framställer man nu ett begränsat antal typer. Arbetsredskapen typiseras likadant. Standarddelarna i en automobil göras

likadana, så att det är lätt att var som helst finna ersättning för en förlorad eller förstörd del. Formatet på böcker och papper gestaltas efter vissa gemensamma normaltyper. Ett viktigt avsnitt av rationaliseringsprocessen blir vad man kallar standardiseringen. Slumpen och det personliga godtycket får även här vika för det mest effektiva och ekonomiska.

Slutligen organiseras driften i stort efter samma rationella metoder. Vetenskaplig driftsorganisation är ett av tidens slagord. Denna paroll vänder sig icke endast inåt företaget, tillämpas icke blott på produktionen av varor, utan får allt mer och mer gällande kraft även ifråga om lagring, avsättning och sådana ting. I stil därmed rationaliseras även reklamtekniken. Ingenjörsvksamhetens exakta metoder vinna framsteg även på detta fält. Slumpen skall elimineras även när det gäller företagens ställning till marknaden. Vetenskapliga marknadsanalyser träda i stället för de mer eller mindre tillförlitliga uppfattningarna om vad man tror att marknaden skall kunna absorbera.

Så har genom en jättelik omställning inom produktionen det mänskliga arbetets effektivitet på en mycket kort tidrymd blivit ofantligt mycket större än tidigare. D:r Bauer understryker många gånger, att de ekonomiska förhållandena under kriget och sedermera under de av kriget betingade förhållandena efter fredsslutet, starkt påskyndat denna utveckling. I och för sig är denna rationalisering till lycka för människorna. En stegring i arbetets avkastning borde ju kunna lända till en ökning i den allmänna mänskliga behovstillfredsställelsen. Men en rad omständigheter, som spelat in, ha åtminstone hittills berövat de stora folklagren nyttan av rationaliseringen. I stället ha rationaliseringens närmaste följder för dessa lager blivit ökad arbetslöshet och en mera utpräglad social otillfredsställdhet.

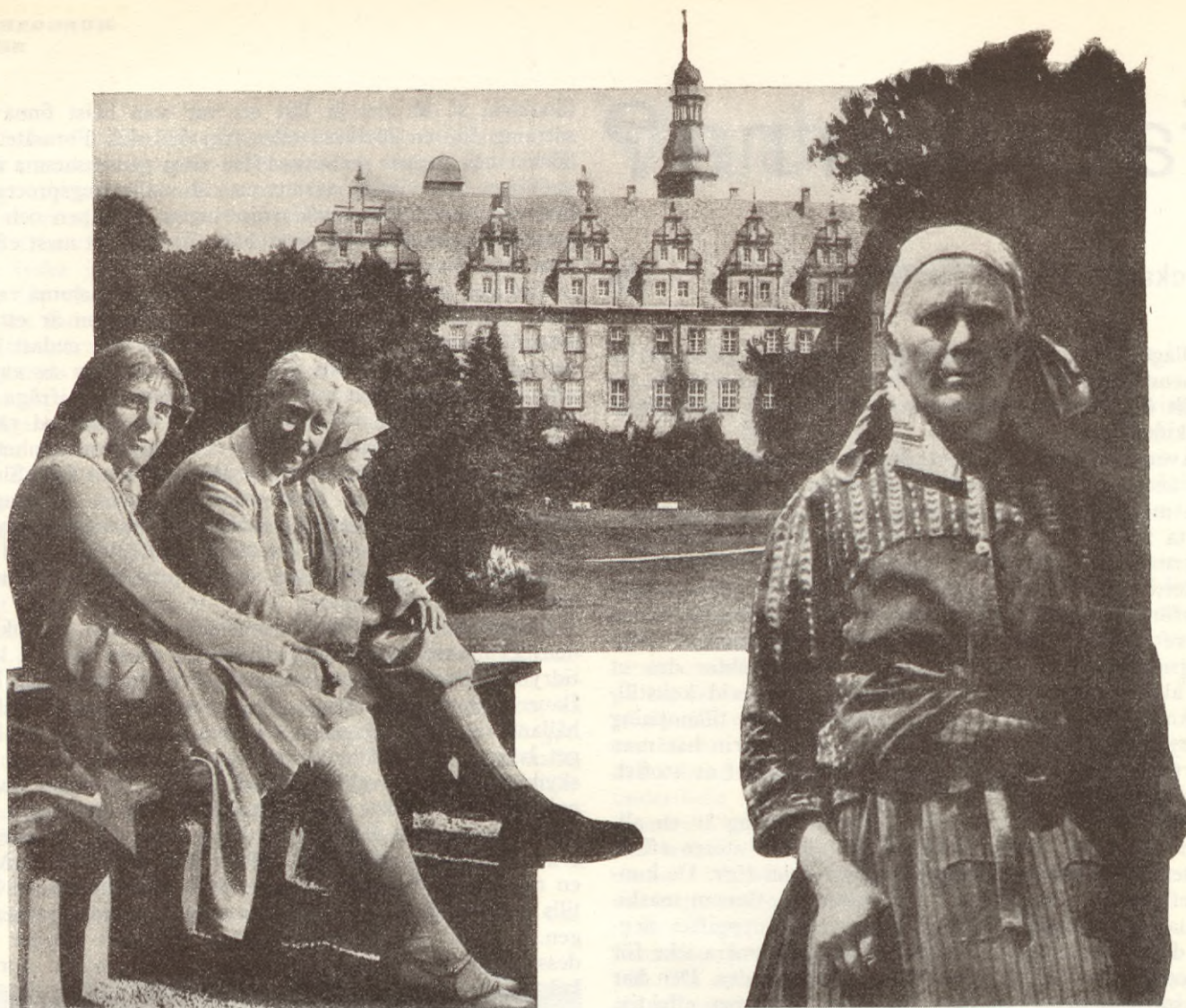
(Forts. sid. 11.)

BOLAG

Träsnitt av MASEREEL

Under det att den tyska exkronprinsen färdas runt omkring i världen och lever högt på de tyska skattebetalarnas bekostnad (förutom sin privata förmögenhet uppbär han tjugufyra tusen mark i militärpension om året) betalas lantarbetarna på hans gods en lön av 13 till 17 pfennig (10–12 öre) pr timme.

Vår bild visar fasaden av kronprinsens kolossala slott Osis. Rummen och salarna i denna praktbyggnad äro så många att deras antal inte riktigt kunnat fastställas. Den gamla är änka efter en av godsets torpare. Hon har oavbrutet från sitt tionde till sitt femtioåttonde år arbetat för »majestäten». Nu är hon sextioett år gammal och erhåller efter detta hårda dagsverk pr månad 8 mark i änkepension, 24 mark i invalidränta och 3 kappar potatis samt något bröd.

TONY I DET RÖDA WIEN

För de svenska delegaterna vid kvinnokongressen i Wien blev i synnerhet mötet med de tyska kamraterna en händelse, som åtskilliga svenska kvinnor bort få uppleva, ty det kanske hade förmått rycka dem upp ur den likgiltighet för världens öden, som annars utmärker dem. Flera av tyskorna voro som gjutna i brons, andra återigen skälvde av lidelse. "Sådana bli vi i denna vår ständiga kamp mot de förödelsens makter, som hota att störta Tysklands arbetarklass i ett än större elände" — förklarade de själva. "Vi tyskar äro nu soldaterna i klasskampens främsta skyttegravar", yttrade Tony Zender i ett temperamentsfullt tal inför den stora kongressen. "Tony" är värd ett särskilt kapitel, ty hennes livs utveckling bör kunna stimulera en var arbetarkvinna att söka göra sig till en självständig och aktiv medborgare. Tony Zender arbetade under en hel del år inom industrin såväl i Tyskland som i utlandet. De praktiska insikter förutom den intima kontakt med fackföreningsrörelsen hon förvärvade sig under dessa år, har hon sedermera kompletterat med omfattande teoretiska självstudier, främst i ekonomiska ting. Denna hennes kunnskap har tillförsäkrat henne respekt och förtroende såväl bland de kvinnliga som manliga kamraterna och hon säger sig aldrig ha erfarit några hinder i sitt arbete, vilka framkallats av den omständigheten att hon är kvinna. Tvärtom är hon hårt engagerad. Alltsedan republiken kom till har hon tillhört riksdagen och där är hon verksam bl. a. i utrikesnämnden och de ekonomiska utskotten.

Omedelbart efter Wienkongressen påträffade vi hennes lilla charmanta person — till apparitionen mer påminnande om en

fransyska än en tyska — ute på en intensiv föredragsturné i hennes valkrets. "Vi riksdagsledamöter måste ständigt under riksdagsferierna vara på resande fot, allrahelst under tider som nu, då det gäller att motverka Hitlerrörelsen och den kommunistiska agitationen", berättar en hennes kollega. "I förra veckan — omtalar hon vidare — blev en ung kamrat i Leipzig, vilken som bäst var i färd med utlandet av flygblad, dödad med ett dolkstyng av en kommunist. Liknande mord ha under senare tiden förekommit i flera andra storstäder. Ingen vet hur det hela skall utveckla sig."

Tony Sender är emellertid efter Wienmötet fylld av ny iver och starkt tillförsikt.

Hon har deltagit i alla Internationalens kongresser sedan kriget, men ingen var som denna. Redan dess inramning av det socialistiska Wien, den samtidigt anordnade utomordentligt imponerande arbetarolympiaden med ofantliga deltagarskaror från utlandet och glänsande sportprestationer i stadens nya jättestadion, var stimulerande. "På kongresserna före kriget stod främst på dagordningen — erinrar Tony Sender — den heta striden mellan internationalens ledare om de avgörande teoretiska problemen. Wienkongressen däremot fick sin karaktär av det förhållandet att de socialistiska partierna inte längre äro utan inflytande på sina länders politik utan att kongressbesluten därför för dem bli anvisningar på praktiskt handlande. Även om kanske inte talen äro så glansfulla som på förrikskongresserna ett är då säkert: ansvaret tages med större allvar, beslutens omedelbara praktiska betydelse blir vida större än förut. Det är inte längre fråga om blott att uppvisa ett stort mål och ge riktlinjer för propagandan utan att såväl genom stora beslut som tusen enstaka åtgärder i det politiska livet förändra världens ansikte."

Vad sker i fabrikena?

(Forts. från sid. 7.)

Denna rationalisering genomfördes i de viktigaste länderna till det väsentliga under åren 1924—1929. Dessa år kännetecknades av en i det stora hela gynnsam ekonomisk konjunktur, vilket ingav rationaliseringssträvandenas profeter de mest rosenröda förhoppningar. Men dessa förhoppningar kommo åtminstone till dels snabbt på skam. Rationaliseringsprocessen skapade i första hand en ökad efterfrågan på vissa produkter. Den kunde icke genomföras utan tillverkning av nya maskiner och dylikt. Under den period själva omställningen inom produktionen pågick förekom sålunda en starkt ökad efterfrågan på producerade produktionsmedel. Detta skaffade sysselsättning åt industrin och ökade arbetstillfällena. Men denna efterfrågan försvann, när rationaliseringen i det väsentliga var genomförd. Då inskränktes beställningarna på nya produktionsmedel, varigenom arbetslöshet uppstod. Till detta kom att en stor del av den gamla arbetskraften blev överflödigt inom de företag, som tillämpade rationaliserings metoder. Av denna dubbla anledning kom rationaliseringen åtminstone för en tid — och vi befinna oss nu mitt uppe i denna period — att skapa minskad sysselsättning och ökade ekonomiska bekymmer för mängder av människor.

Men ännu flera olägenheter anmälde sig i samband härmed. Rationaliseringen har drivits fram av företagen med sikte på att större vinster skulle skapas för dem genom produktionskostnadernas effektiva nedbringande. Den har baserats på en affärskalkyl, på business accounting. Den var beräknad att lämna vinst åt den enskilde kapitalisten. Men om man tar en annan utgångspunkt, om man väljer en social kalkyl, social accounting, till grundval, blir resultatet ett annat. Rationaliseringen har

bidragit till att skapa arbetslöshet. Dessa arbetslösa får samhället draga försorg om. Företagarna, som måste förränta sina fabriksfastigheter och maskiner även om de stå stilla, ha ingen skyldighet att bekymra sig om den arbetskraft, som de vanligen utnyttja, under en stilleståndsperiod. Ansvar för denna övervältras på samhället. Använder man den sociala kalkyleringen blir sålunda rationaliseringen i första hand mindre gynnsam än om man uteslutande håller sig till affärskalkylen. D:r Bauer förmenar, att man bör se saken framför allt ur samhällets synpunkt och att man från denna synpunkt kan tala om en felrationalisering. Även på andra punkter gör sig denna felrationalisering gällande. Den ökade arbetstakten inom den modernaste produktionen, arbetets mekanisering över huvud taget, tär mera på arbetskraften än de gamla produktionsmetoderna. Arbetaren blir utsliten tidigare än förr, den gamle arbetaren står icke ut med det nutida industriella arbetslivets hets. Han kommer tidigare än i gamla dagar på de överblivna krafternas karta. Samhället får ta hand även om honom. Sådan rationaliseringen hittills bedrivits ger den även i detta avseende samhället en större ansvarsbörda. På ytterligare en punkt kan man ur det stora gemensamma synpunkt tala om en felrationalisering. Samhället måste, säger d:r Bauer, intressera sig för arbetarens prestation under hela livet. Företagaren intresserar sig blott för hans prestation pr löpande arbetstimme. Ur dessa olika intressen uppstår en spänning. Som denna spänning nu utlöses uppstår ur samhällets synpunkt en felrationalisering.

Felrationaliseringen har även andra källor. Det enskilda företagets effektivitet kan drivas mycket högt genom rationalisering. Men de olika företagens samarbete inom hela det ekonomiska livet är så bristfälligt att trots allt ett enormt slöseri förekommer. Konkurrensökonomi le-

(Forts. sid. 18.)

Nöden är stor bland Tysklands arbetare, men värre än värst hos de schlesiska vävarna. Deras dagliga kost består ej av annat än potatis, skogsbär, svart bröd, salt och en kruka vatten.

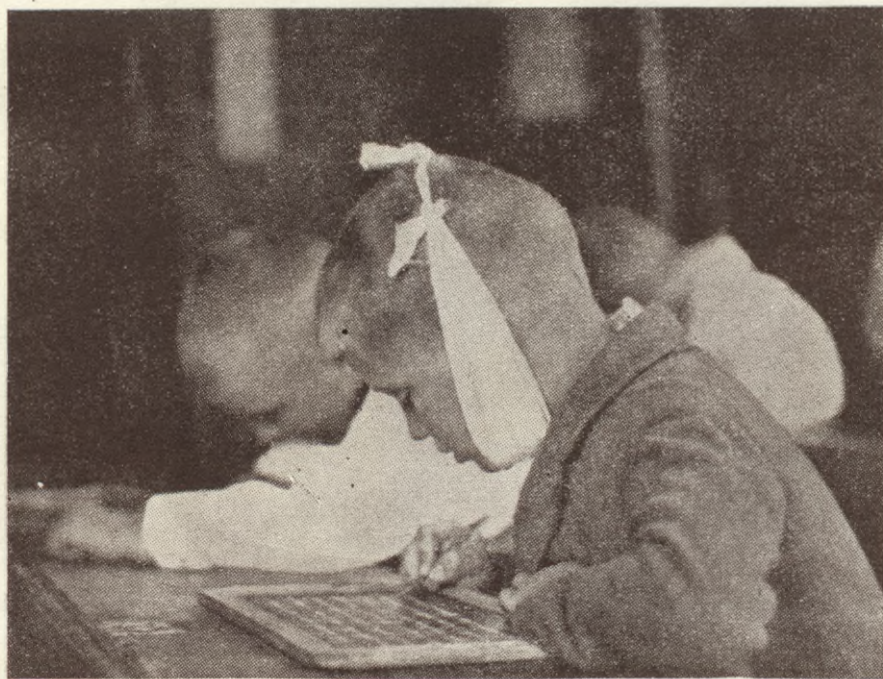

EN LUSTIG HISTORIA. Det händer att lärarinnan berättar roliga historier. Till en början sitta ungdomarna stilla som möss och följa i andlös spänning berättelsens gång, tills de med ens se den roliga episoden framför sig och munterheten bryter lös i bänkraderna som en glittrande vårflod.

FÖRÄLDRARNAS VECKA I SKOLAN

är ett förslag av den socialdemokratiska överläraren i Malmö, fröken Mathilda Holmgren. Barnens målsmän skulle då och då under en vecka följa undervisningen i skolan. Som en upptakt till denna säkert synnerligen lockande vecka låter Morgonbris' fotografen introducera oss i en skola på landsbygden, med allt vad den kan bjuda av lek och allvar.

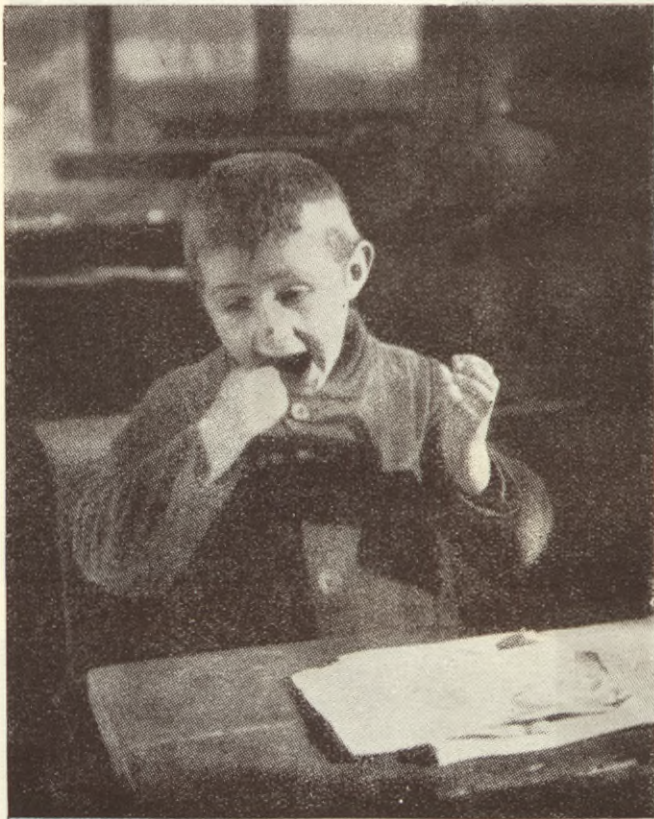

SKOLTANDLÄKAREN har ännu inte hunnit bli effektiv i alla skolor.

NÄR SOLEN LIGGER PÅ SKOLFÖNSTREN de sista brittsommardagarna, blir man lätt dåsig och överraskas av en och annan gäspning.

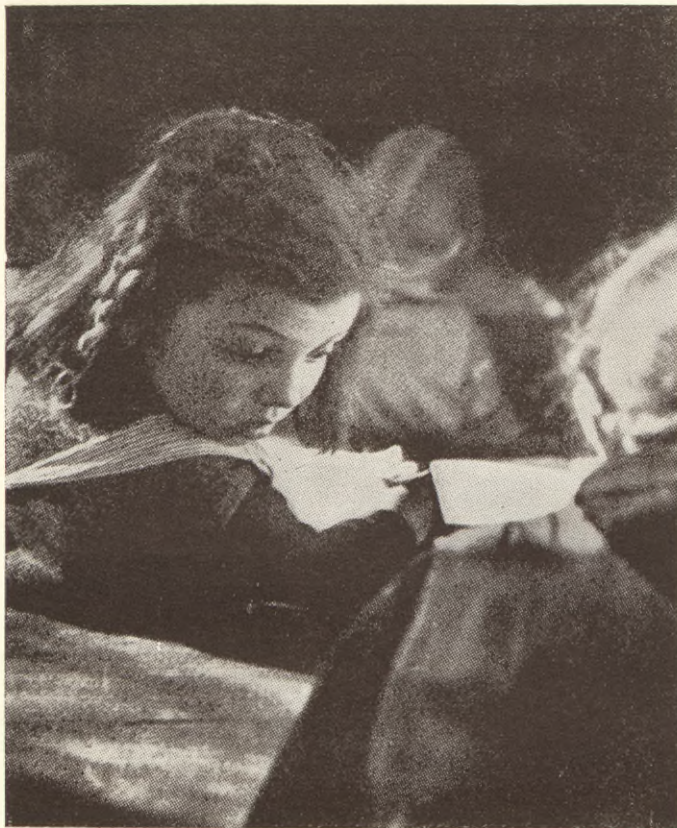

EN AV GÖSTAS OXELTÄNDER har fått ett djup, som intresserar ägaren. Det är allt fråga om ifall han inte behöver hälsa på hos skolans tanddöktor.

RÄKNING ÄR INTE OLLES STARKA SIDA. Dagens problem förorsaka honom alldeles särskild tankemöda.

DETTA FÖRSTULNA ÖGONKAST. Känna vi inte alla igen situationen? Blixtnabbt måste det ske bakom lärarens rygg, ty magistern kan lika hastigt vända sig om och upptäcka den lilla syndaren. Vågstycket kräver en sekunds koncentrerad ångest och något av en detektivs skarpblick. Men lyckas det så är det nettopp en hjältebragd.

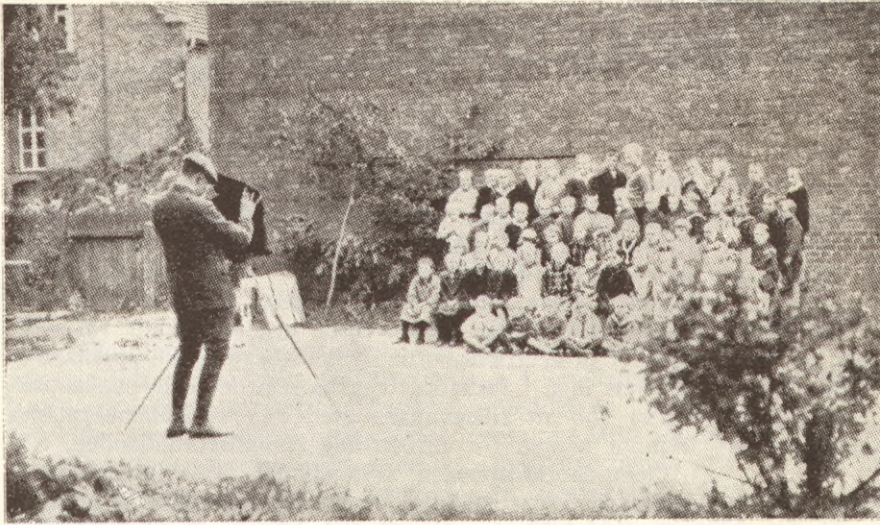

VAD ÄR DET SOM FÖRANLETT DENNA HJÄRTEVÄNDA? Frida har råkat i en pinsam situation. En hel timma höll hon hemma på med att lära sig den lilla dikten och nu står hon där utan att minnas ett ord. Det är sannerligen skäl nog till tåreflöden under det att man försäkrar magistern: "I går — — — kunde — — — jag — — — den alldeles!"

ALLTID SKRIVER HON MED NÄSAN. Lilla Ulla är en liten rar och präktig tös, men hon har ett fel: hon skriver med näsan. Läraren har gång på gång sträckt upp henne härför och i dag har han mästa till sin värsta hotelse: Små flickor, som skriva med näsan få ta på sig stora förfärliga glasögon så att de se ut som häxor.

FOTOGRAFEN I SKOLAN. Klassens förevigande är en stor händelse i skolans värld.

VATTENPUSSEN erbjuder en uppfriskande omväxling efter stillasittandet på skolbänken.

FLUGJAKT. Flugorna höra till skolans inventarier. Barnen har till specialitet att fånga in den med handen. "Jaså, din fuling, du sitter där igen. Men passa dig." Snart närmar sig handen det intet ont anande krypet på griffeltavlans ram. "Nå, vad sa' du nu, Pelle!"

Två kvinnofronter

Wien—Stockholm.

Internationella socialistiska kvinnokongressen i Wien och Open-door kongressen i Stockholm utmärkte sig för en intensitet och ett patos i framförandet av sina krav och principer, som vittna om stora mått av arbetslust, hänförelse och viljestyrka.

I bägge kongresserna deltog socialdemokratiska kvinnor — på den senare väl närmast för att göra sig fullt förtrogna med Open-doors program och de frågor den kämpar för. Vardera kongressen avspeglade tidens krav på kvinnorna och kvinnornas syn på vad som fordras av dem.

Linjerna gå parallellt långa stycken, särskilt när det gäller rent principiella frågor.

Tonen, färgen, rörelsen, — ansiktet, om man så vill säga, hade dock ett väsensskilt uttryck. På Open-door-kongressen hörde vi nästan ingenting om hemmet, familjen. Det var nog också fullt konsekvent. Däremot saknades inte på de socialistiska kvinnornas kongress tal om hemmet, barnen och familjen.

Vi skola inte här gå in på lika lönsprincipen, eller kvinnornas rätt till arbete, fordran på utbildning och möjligheter att kvalificera sig för olika uppdrag och tjänster, kraven på lika sjukhjälp och arbetslöshetsförsäkring, rätten att utkvittera sin lön och handha denna, då allt detta torde vara gemensamma krav inom de bägge internationella kvinnoorganisationerna, och inga nya uppslag av Open-door, utan ganska gamla fordringar.

En del därav äro även godkända av såväl Socialdemokratiska internationalen som olika länders socialdemokratiska partier och fackliga sammanslutningar, vilket naturligtvis inte hindrar enstaka medlemmar att söka föra fram andra meningar. Det vi än en gång i denna tidnings spalter vilja understryka är vår skilda uppfattning i fråga om kravet på moderskapsskydd.

Arbetarkvinnorna och de socialdemokratiska kvinnorna, för att icke tala om frisinnade, liberala och konservativa, alla ha i vårt land gått in för ett lagligt moderskapsskydd. För endast ett år sedan ansträngde vi oss gemensamt för att få ett förslag på riksdagens bord till 1931 års riksdag. Det kom och godtogs av den högt ärade församlingen till vår omedelbara glädje. Därmed är inte sagt att arbetarkvinnorna anse frågan löst. Men vi tro oss kunna försäkra, att de aldrig komma att verka för ett moderskapsskydd inom industrin, vilket lägges i händerna på kvinnorna själva att använda sig av eller ej. Det självansvar som anhängarna av Open-doors ideer härvid vilja väcka hos kvinnorna är beaktansvärt, men så riskfyllt att det verkar inhumant i högsta grad. Ingen kan heller få oss att tro, att ett sådant offer på frihetens altare det ringaste höjer kvinnorna som god arbetsvara i arbetsköparnas ögon.

Tvärtom föreligga stora risker, att kvinnorna vid sådana tillfällen komma genom den hårda konkurrensen, att arbeta till det yttersta, så att de skada sin arbetsförmåga och bliva arbetsinvalida långt tidigare än om goda vård- och vilomöjligheter vore en naturlig rätt för dem under barnsängstiden och viss tid efter, en rätt som de måste utnyttja.

De tvenne kvinnokongresserna hade även tankar för kvinnorna i lantarbete och antogo uttalanden. Den socialdemokratiska kvinnokongressen riktade uppmärksamheten på lantarbetarkvinnans förtryckta ställning och uttalade sin indignation över att jordbruksarbetet är så efter-

blivet när det gäller sociallagstiftning och socialförsäkring, samt fordrade med anledning därav, att kvinnor i jordbruksarbetet erhåller samma yrkesskydd som förefinnes och fordras för den industriarbetande kvinnan. Även krävdes större utbildningsmöjligheter för den jordbruksarbetande kvinnan. Konferensen uttalade vidare sin sympati för proletärkvinnorna på landsbygden och uppmanade dem att ingå i fackföreningarna och de socialistiska partierna för att tillsammans med alla socialdemokratiska kvinnor kämpa för förbättrade levnadsförhållanden.

Open-doorkongressen behandlade de kvinnliga lantarbruksarbetarnas ställning endast i sammanhang med en rapport från Internationella arbetsbyrån, i vilken föreslås vissa särbestämmelser för denna arbetargrupp. Open-doors uttalande har följande lydelse:

Med erkännande av att alla arbetare erhålla sådan vilodag, som kan vara betingad av deras fysiska behov och som bör utgöra icke kortare tid än 9 timmar, om möjligt i sträck, förklarar O. D. I., att det är till men för de kvinnor, som arbeta inom jordbruket, att godkänna I. L. O:s (Int. Arbetsbyråns) förslag, vilket innebär, att dessa bestämmelser endast skola gälla kvinnor.

Bland de många resolutioner, som antogos hava vi tillfälle uppmärksamma endast ännu en från Open-door, nämligen den om organiserandet av kvinnor i fackföreningar, vilken ger oss åtskilligt att tänka på och har följande lydelse:

Open-doors international anser, att den i många länder för närvarande tillämpade taktiken vid organiserandet av kvinnor, baserad på antagandet att de äro och måste förbli en underlägsen och mindre välavlönad grupp av arbetare, är oriktig. Organiserandet av kvinnor i fackföreningar, vilka

- a) utan vidare förbjuda kvinnor vissa arbetsprocedurer, eller
- b) söka att driva kvinnor ur arbetet, eller
- c) *utverka*¹ en lägre löneskala för kvinnor än för män hjälpa icke kvinnorna, utan försämra i stället deras ställning och hindra deras ekonomiska framåtskridande.

O. D. I. förklarar därför, att kvinnor understödjas endast genom att ansluta sig till fackföreningar, vilka (1) i sitt verksamhetssätt erkänna kvinnan såsom en mänsklig varelse av samma värde som mannen, och (2) fordra för hennes del samma rätt till inträde i och för utbildning inom yrket, samma möjligheter, villkor och betalning.

Vi hänvisa till uttalandena från fackföreningshall, vilka återfinnas på annan plats i detta nummer.

Denna lilla axplockning bland uttalandena från de båda kongresserna kan lämpligen avslutas med de socialdemokratiska kvinnornas krav för hembiträdena:

- 1) Politiskt likaberättigande.
- 2) Lagligt arbetsskydd och socialförsäkring.
- 3) Arbetslöshetsunderstöd, reglering av arbetstid och semester.
- 4) Offentliga avgiftsfria arbetsförmedlingar. Den privata arbetsförmedlingens avskaffande.
- 5) Obligatorisk yrkesundervisning och fortsättningsskola.
- 6) Hem för arbetslösa hembiträden.

Dessutom uppmanas de till internationalen anslutna kvinnorna att känna sig förpliktade att i sina resp. länder tillsammans med fackföreningarna kämpa för förverkligandet av dessa fordringar.

Signe WESSMAN

¹ Kursiv av red.

H. S. B. centraliserar hushållen?

Arkitekt Wallander uttalar sig för Morgonbris med anledning av ett sensationellt rykte.

I novellsamlingen *Näktergalen* och *rosen* skildrar den ryska författarinnan Vera Inber kamraterna Grusdjov och Naperstok husliga vedermodor. Grusdjov har plötsligt fått spanska sjukan. Hans hustru, som är anställd i ett kooperativt företag, har kallats dit tidigt för inventering. Kamrat Grusdjov finner sig hjälplöst övergiven, då hans stackars febriga huvud kommer till medvetande. Han känner, att han måste ha mat, riktig mat, hönssoffa. Han dunkar i väggen till grannen, kamrat Naperstok, som deltagande söker bistå sjuklingen.

Det är inte så gott för kamrat Naperstok heller. Hans hustru är kvinnlig pilot. Hon svävar i högre rymder, allt medan kamrat Naperstok får dväljas bland jordiska bekymmer och bestyr. Han har sin lilla dotter också att sköta om.

Att koka hönssoffa är inte så enkelt som man tror. Det är inte riskfritt, att ha många järn i elden. Det händer ett par malörer med lillflickan, som inte blir hjälpt i tid, och soppan blir inte precis vällyckad.

De båda kumpanerna ha tydligen upptäckt, att hushållsarbete och barnskötsel fordrar duktigt, kunnigt och skickligt folk. De göra sina reflexioner: "Man talar t. o. m. skriver om kvinnans roll vid uppbyggnadsarbetet i Sovjetryssland. Kvinnan är flygare, kvinnan är kooperatör. Flyga, det kan väl vem som helst. Att flyga är ingen konst. Men i det verkliga uppbyggnadsarbetet gör kvinnan faktiskt lite."

Det *verkliga* uppbyggnadsarbetet? Menade tryckerifaktor Grusdjov vården av hem och barn?

I Ryssland har ju under de sista åren proklamerats: alla krafter ut i förvärvsarbete, ut för femårsplanens genomförande. Samhället har blivit det centrala, hemmet och familjen har skjutits undan, räknats till det föråldrade. Det tekniska framåtskridandet är en makt, vars revolutionerande verkningar äro vidsträckta. Kollektivhushållen ersätter hemmet, barnkrubborna den individuella barnvården.

Allt efter som massfabrikationen konkurrerat ihjäl det individuella hemarbetet, ha kvinnorna tvingats ut i den allmänna arbetsmarknaden —

och problemet om kollektivhushåll har fått aktualitet.

I Göteborg har — som Morgonbris meddelade i majnumret — varit tal om att sätta i gång med ett bostadsbygge av denna nya typ med kollektiv matlagning, tvättinrättning, barnkrubba och lekstuga för de större barnen.

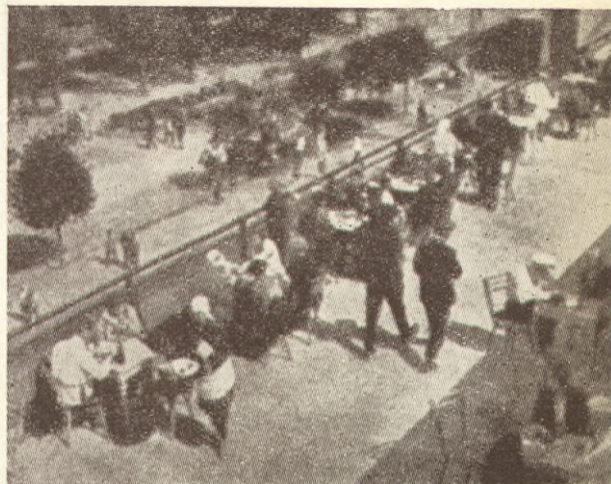
På sista tiden har det ryktats, att Stockholms H. S. B. hyste planer i samma riktning. För att få närmare kännedom därom, ha vi vänt oss till verkställande direktören, arkitekt Sven Wallander.

— Det är klart att vi ha planer både i den ena och den andra riktningen, förklarar han. För oss gäller det att på bästa sätt tillfredsställa våra medlemmar. Några direkta absoluta önskemål beträffande kollektivhushållsbyggen ha inte försports än så länge. Det har nog sina sidor med kollektivhushåll, man måste räkna med både fördelar och nackdelar. Bostadsproblemet är i allmänhet, och i synnerhet då det gäller kollektivhushåll, intimt förbundet med en rad andra frågor. Man kan inte rida spärr mot utvecklingen, men det är av vikt att anpassa sig på bästa sätt.

— H. S. B. har gått in för att skaffa människor med mera begränsade inkomster hem, vilka vi med moderna hjälpmedel sökt göra så lättskotta och trevliga som möjligt, erinrar arkitekt Wallander. I våra nybyggnader ha vi som bekant inrättat lekstugor, där mammorna kunna lämna småttingarna, då så behövs. I de hem där hustrun är ute i förvärvsarbete, det gäller ju framför allt de barnlösa äktenskapen, behöver inte, så vitt jag förstår, matfrågan orsaka så mycket besvär. N. K., Norrmalms Livsmedel och andra ha sedan år tillbaka hållit färdiglagad mat, nu har även Konsum gått in för den saken och som jag tror i stor skala passande för de breda lagren. För dem som önska vara kvitt alla matlagningsbestyr finnas Norma och andra billiga restauranger.

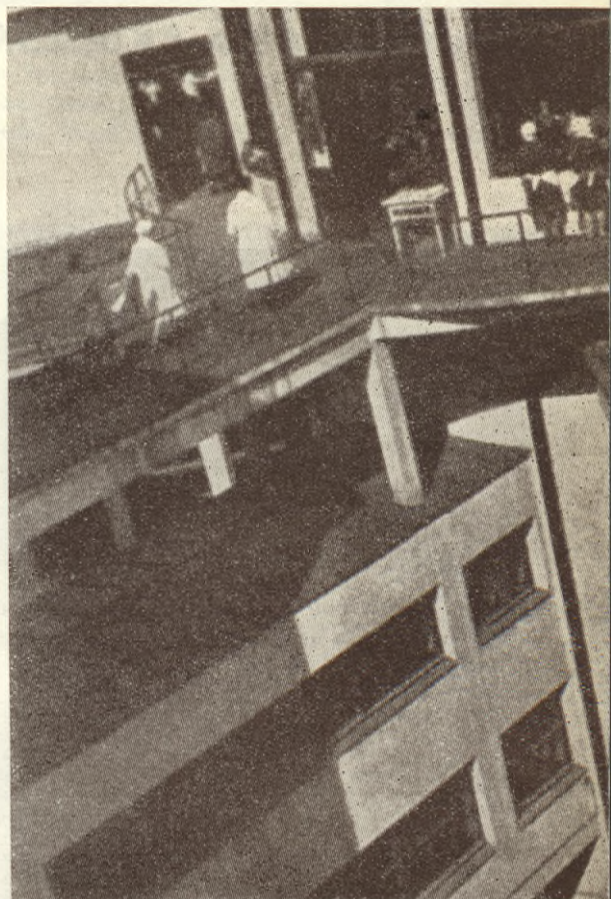
— Hur ställer det sig i ekonomiskt avseende att bygga för kollektivhushåll?

— Tja, det är lite svårt att säga på rak arm. Man kan inskränka på köken och köksanordningarna i bostads-

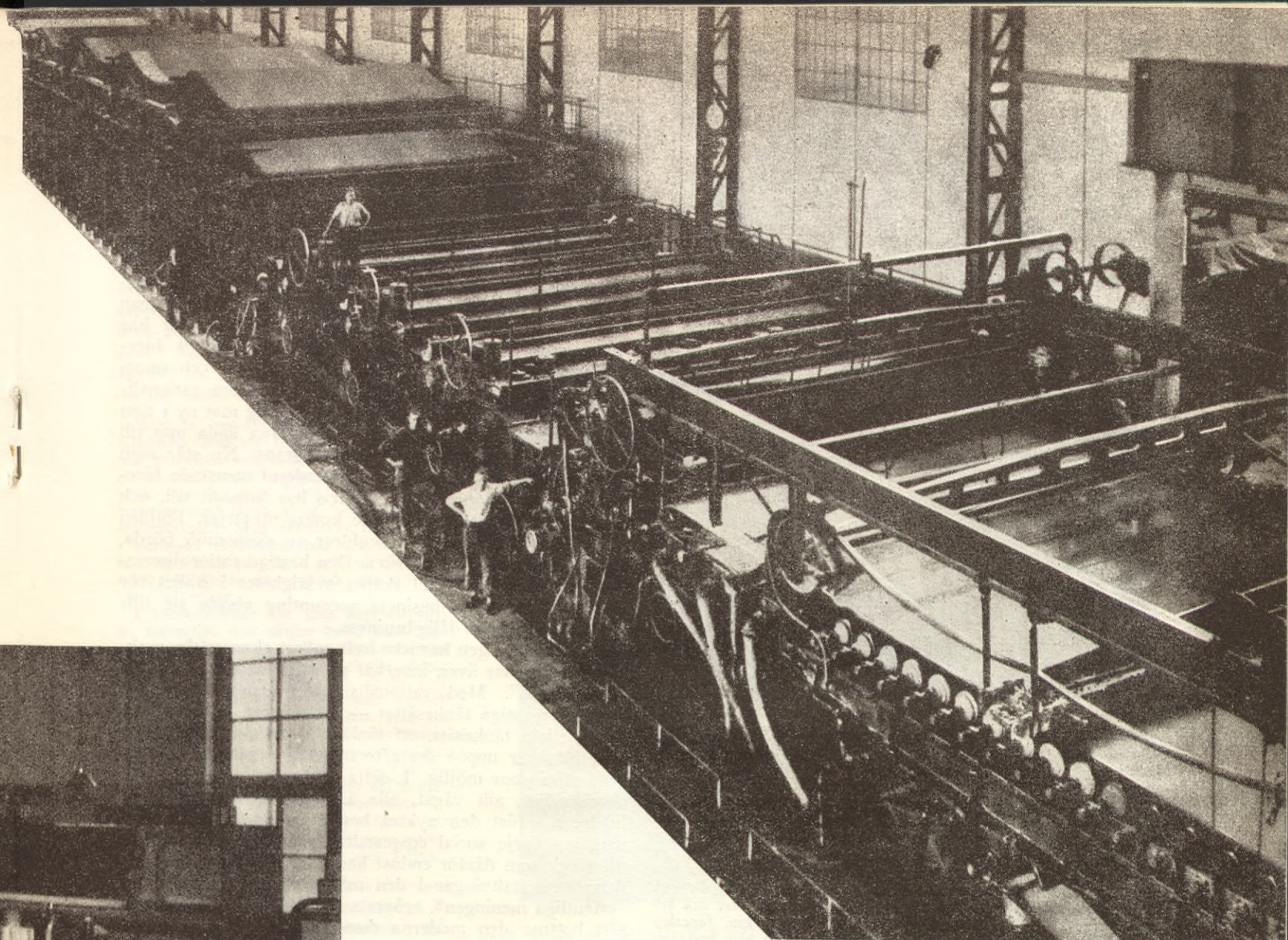
Takrestaurant till ett nybyggt ukrainskt centralhushåll.

Centralkök i Leningrad och Kiew.

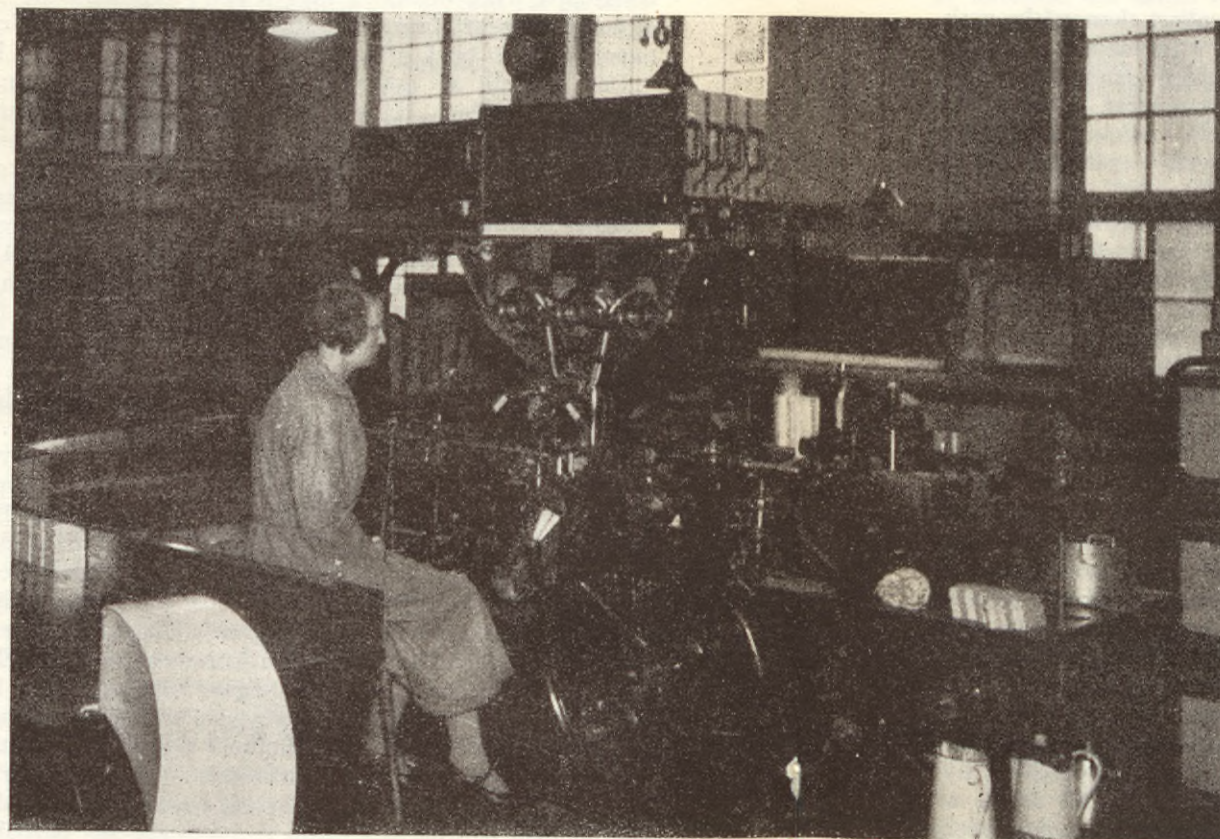

Före rationaliseringen i en arbetssal i en svensk cigarettfabrik: här behövdes för några år sedan 100-tals yrkeskunniga tobaksarbeterskor under det att...

KAPITALISTISK RATIONALISERING:

MÄNNISKANS ARBETSKRAFT . . .

ERSÄTTES AV MASKINENS

. . . nu den nya packningsmaskinen, som skötes av en olärd arbeterska pr dag expedierar 580,000 cigaretter.

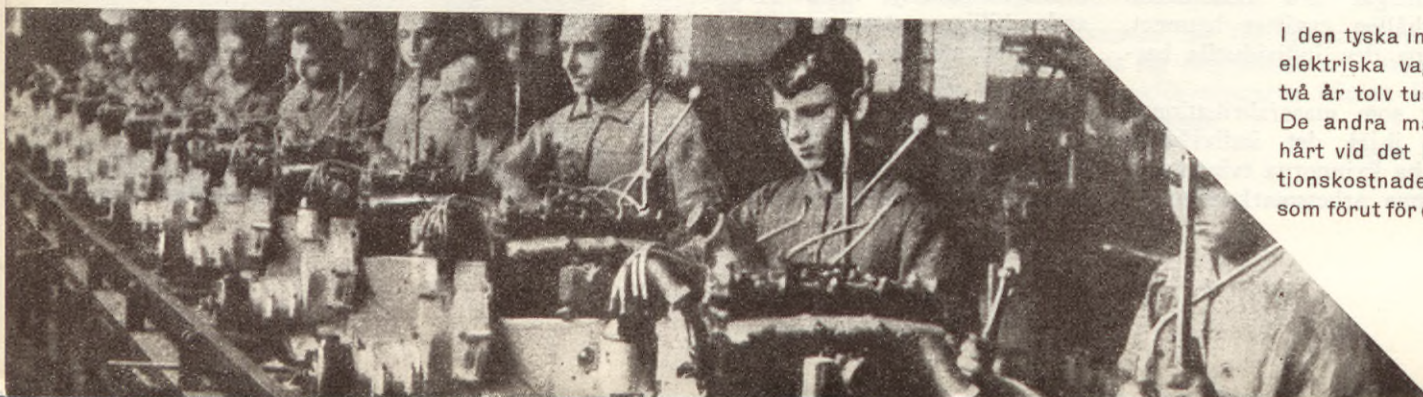
Inom pappersindustrin komma mammutmaskinerna mer och mer till användning. Deras skötsel kräver ett ringa antal män. Dessa jättemaskiner, som äro 100 m långa och 6 m breda, frambringa dagligen 432 km tidningspapper.

Modern brevmaskin som dagligen expedierar 60,000 brev. Med dess hjälp klara 2 man ett arbete som förr sysselsatte 25 man under flera dagar.

I den tyska industrin, som framställer elektriska vagnar, blevo under bara två år tolv tusen arbetare överflödiga. De andra måste arbeta dubbelt så hårt vid det löpande bandet. Produktionskostnaderna bli hälften så stora som förut för dubbelt så många vagnar.

**MILJONER
BLI
ARBETSLÖSA**

ARBETARKVINNANS SCHAL, erinrar ni er detta enkla plagg, som alltid kom till användning bland arbetarkvinnorna — som kvinnan tog på sig då hon skulle gå på arbete, eller då hon skulle gå sina ärenden i staden; som i kalla nätter blev svept om barnet i vaggan och som av och till måste göra tjänst som gardin för fönstret och skydda för draget som sökte sig in genom trasiga rutor. — Arbetarkvinnans schal, denna armodets trista och larvliga fanduk har för länge sedan blivit en saga. Borde icke en sådan schal (för mig åtminstone betecknar detta minne från min barndoms dagar den materiella lyftning som har försiggått och i vilken socialdemokratin har sin stora andel) letas fram och bevaras i den socialdemokratiska arbetarrörelsens arkiv, föreslog Köpenhamns polisinspektör i ett anslående tal, då han överlämnade till de danska arbetarnas arkiv som gåva från kriminalmuseet en mängd föremål och handlingar som funnits därstädes allt sedan de under stormiga dagar och tider beslagtogs av polisen på 1870-talet, då den första socialdemokratiska organisationen i Danmark blev förklarad upplöst.

Vad sker i fabrikena?

(Forts fr. sid. 11.)

der till ett väldigt ödeläggande av ekonomisk kraft. Det fordras en samordning i stort, efter samhälleliga mått, innan man kan tala om en verkligt effektiv hushållning. Det nuvarande samhället, menar d:r Bauer, är icke i stånd att tillämpa en samhällelig rationalitet. Detta samhälle tillåter rationalisering i cellen, i varje sin enskilda del, men är fruktansvärt irrationellt då det gäller alla de enskilda krafternas samordning. Först inom en socialistisk samhällsordning, vilken åstadkommer en förnuftig samordning av de ekonomiska krafterna, där samhällsin-

tresset dominerar över det enskilda intresset, skall rationaliseringen inom det ekonomiska livet bära goda frukter åt människorna. Dr Bauer är för sin del övertygad om, att rationalisering under privatkapitalismen alltid i väsentlig mån måste bli en felrationalisering just emedan detta samhälle i överensstämmelse med sin egen natur icke kan tillämpa en verkligt samhällelig rationalitet.

Den berömde österrikiske socialisten kan emellertid påvisa, att även ur privatkapitalistisk synpunkt har man fog för att tala om en felrationalisering. Särskilt har detta kommit till synes i Tyskland. En mängd företag ha påtagit sig enorma kapitalbördor, ränte- och amorteringsförpliktelser, för att kunna genomföra rationaliseringen. Då man ersatt gammal utrustning mot ny i sina företag har man drivit nyanskaffningarna ända upp till de möjliga besparingarnas yttersta gräns. Nu står man där med sina rationaliserade och modernt utrustade företag. Men en ekonomisk världskris har kommit till, och den gör att dessa företag icke kunna utnyttjas. Följden blir att man lagt på sina skuldror en ekonomisk börda, som man är ur stånd att bära. Den hastiga rationaliseringen har på sådana håll skapat svårigheter i stället för lättnader. Den fina business accounting visade sig tills vidare vara ganska dålig business.

Rationaliseringen har icke haft enbart ekonomiska verkningar. Den har även inverkat på människornas "andliga överbyggnad". Med rationaliseringen framträder det ingenjörsmässiga tänkesättet — ett nyktert, positivistiskt, relativistiskt tänkesätt, ett tänkande i effektivitetsgrader, som försöker uppnå det eftersträvade resultatet med så små offer som möjlig. I detta tänkesätt, som skyr allt oberäkneligt, allt vågat, alla äventyr, som underordnar lidelsernas röst den nyktra beräkningen, som söker genomföra varje social omgestaltning med minsta möjliga offer och som därför endast kan eller försöker vinna sådana omgestaltningar i den mån folkets majoritet, den "offentliga meningen", erövrats för dem — i detta tänkesätt bottnar den moderna demokratin. Men rationaliseringen har även andra andliga verkningar. Den binder arbetaren vid det löpandet bandet, tvingar honom till det eviga upprepadet av samma handgrepp. Den dömer massorna att utföra ett arbete, som icke bjuder några möjligheter att tillfredsställa eller sporra det personliga initiativet, den personliga fantasin, den personliga driften att skapa och göra sig gällande. Vad arbetet icke giver människorna, det söka de under sina lediga stunder på biografen, på idrottsplatsen, i det offentliga livet. Längtan efter den större upplevelsen, efter bedriften och äventyret, driver en till fascismen och en annan till bolsjevismen. Däruti, menar d:r Bauer, ligger rationaliseringens största andliga risker för samhället. Men han hoppas, att det demokratiska elementet skall segra, att de uppbyggande socialistiska krafterna och den europeiska demokratin skola lyckas att bli herrarna över framtiden.

Richard LINDSTRÖM

Gift Er aldrig

förrän Ni besökt vår utställning av
Möbler, Mattor, Gardiner.
(Stockholms största.)

Bröderne Ljunggren

MALMSKILLNADSGATAN 15

NORDISK REVOLT MOT PARIS

Det nya modet är reaktionärt och dessutom eller kanske därigenom fult. Plymer, volanger och långa kjolar visa reaktionens frammarsch på modellerna från Paris, London, Berlin, skapade av lyxskräddare för bourgeoisins damer. Detta skrevs i Morgonbris' majnummer och har även påpekats av andra. Nu senast av prof. Siemsen i Wiens Morgonbris. Berco i St. D. har kåserat om saken på det här sättet.

"Det är nervöst i vida kvinnokretsar. Kläderna, som nu rätt länge varit enkla och praktiska och särskilt anpassade för att kunna avtagas hastigt, skola nu, enligt s. k. signaler från Paris, bli stora och konstiga med långa kjolar och rysch och utstofferingar. Man resonerar tydligen så i parisiska skräddarkretsar att när man inte kan hitta på något nytt så gör man tvärt om, flyttar motorn bak som det heter i bilkretsar.

I kvinnokretsar har man höjt ett skri av förtvivlan och nästan hotat med uppror mot det nya modet. Där ser man kvinnans slavnatur. Karlar skulle aldrig bry sig om något sådant, de skulle helt enkelt bara låta bli att använda kläderna. Men kvinnorna tyckas inte veta att ett mod är det som uppstår därigenom att många använda samma sorts ting, och att innan man skaffat sig dessa ting är det intet mod. Våra damer ha alltså gått till storms mot något som inte finns.

Nordens kvinnor tillrådas sålunda att stå raka i ryggen och med lugn självständighet bestämma sina moder själva."

Vi instämna med Berco att Nordens kvinna bör hålla huvudet kallt (vilket f. ö. torde gå lätt nog i de nya hattarna!), till vad han säger om karlarna återkomma vi strax.

Dessa nya fantastiska sneda och vinda modeller, som nu är sista skriket befarar sig naturligtvis ingen vettig människa med. Den som behöver skaffa sig en ny klädning kan om hon letar alltid finna nå-

gon korrekt och rejäl modell, fast i år får hon leta grundligare än vanligt. En skräddarsydd dräkt i god kvalitet och med två kjolar håller sig verkligt snygg i minst fem år. Ev. får man kosta på ett nytt foder under åren. Det är alltså det ideala plagget för en arbetande kvinna. Man rör sig ledigt i den och den fordrar

ingen vidare omvårdnad. Men vilka använda dessa härliga plagg? Till 90 % kvinnor, som har dem en säsong omväxlande med en rad andra plagg. Och vad har arbetskan? En konfektionskappa av "senaste modet", illasittande, klumpig och odräglig efter ett år. En skräddarsydd dräkt går på 250-300 kr. Och det kan man sannerligen inte lägga ut på en gång om den så hölle i 35 år.

I stället får man nöja sig med sekunda kvaliteter, tillyxade av okunniga händer. De kunniga sömmerskorna får sy lyxkläder åt borgerliga kvinnor. Konfektionskläderna görs fabriksmässigt. Klippas av en, träcklas av en annan och sys ihop av en tredje. Det är naturligtvis tekniskt möjligt att åstadkomma bra kläder även på det sättet om tillskärerskan är skicklig och den obligatoriska ändringen vid det slutliga köpet sker omsorgsfullt och sist men icke minst - tyget är av god kvalitet. Det är ju slående att herrkonfektionen står på ett högre plan än damkonfektionen. De hejdlöst invecklade manliga plaggen måste ju sys av kunnigt folk. Dessutom är det ännu en sak. Som var och en vet förhåller det sig inte alls så som Berco säger här ovan att mannen oberoende av moder klär sig som han själv finner praktiskt. I så fall skulle han

naturligtvis ögonblickligen upphöra med den dyra och löjligen manliga dressen. Mannen är modeslaven i än högre grad än kvinnan. Skrädderfirmorna vet mycket väl att ingen karl i världen vågar opponera sig mot deras produkter. Snällt träde på sig kavajer med vaddaxlar och stärkekragar som halsjärn.

Vad man skulle önska för kvinnans del vore även där en standardisering och större homogenitet i kläderna fast på mer praktisk grund än den vanliga dräktens. Således skräddarsydda dräkter och kappor, enkla välsittande i goda kvalitéer, klädningarna lugna och vackra. Det föreligger f. n. ett lagförslag där man önskar skydda hantverket med någon sorts modern skräddarordning. Det är naturligtvis en högst riskabel väg, som just inte kan anbefallas. Men nog känner man en häftig längtan efter sakkunskap och skicklighet när man ser alla sladdriga kappor och opraktiska, ömtåliga plagg på gator och i skyltfönster. Det är just skickligt gjorda kläder vi kvinnor behöva. Få vi det behöva vi inte lägga ner varken så mycket tid eller pengar som nu på våra olycksaliga kläder. Är det kanske det man är rädd för när man utfodrar oss med krimskrams i stället för klädesplagg? Vad vi ha att göra är att se opp med vad som bjuds oss och att med gemensamma krafter söka få till stånd en bättre yrkesutbildning och andra arbetsförhållanden för mängden av sömmerskor i vårt land. M. B.

Mönstren till här avbildade klänningar erhållas gratis på Morgonbris' redaktion mot uppvisande av denna kupong.

till
morgongröten

hör en mesosismörgås,
men det skall vara

Jämtlands
Mesost

Den rena, svagt söla
smaken sätter "piff"
på gröten

I alla
Matvaruaffärer

Mussolini ger skådespel i stället för bröd. Han debuterar för svensk publik som dramaturg på Gösta Ekmansteatern i vinter.

DUNKLA PROGRAM

Vi människor äro som bekant dödliga. Men icke så misstag, feltolkningar och lögner. Likt galten Särimer stå de upp friska och livskraftiga efter varje avlivning. I dem dväljes odödligheten. Tack vare detta äro också debatter av skilda slag meningslösa — såvitt man avser att vederlägga och övertyga en motståndare. Med åhörarna kan det ju förhålla sig annorlunda.

Anledningen till dessa lamentationer? Arbetarnas teaterkommitté. Arbetarnas teater, amatör och professionell dylik, har debatterats flitigt i sommar. Vad amatörörelsen beträffar har ju programmet varit en smula dunkelt. Man tycks egentligen inskränkt sig till att gå in för "värdigare" repertoar och proletär miljö. Några kamptoner har just inte avhörts. Arbetarnas teaterkommitté har låtit hoppfullare — åtminstone i Morgonbris' spalter. Andra uttalanden från övriga medlemmar i kommittén har — det medges — gått i annan riktning.

Att döma av teaterintervjun i Morgonbris' juli-nummer skulle man kommit till klarhet om följande tämligen lätt insedda fakta. Teater är propaganda. Borgerlig teater gör

(Forts. sid. 31.)

GLASET FÖR ALLA

II.

Dyrbarheten av ett glas beror på materialets kvalitet, framställningssättet och på efterbehandlingen.

Bly- eller kristallglas är det förnämsta och dyrbaraste materialet, sodaglas det billigare och mest använda.

Vid framställningen tillämpas två olika metoder, dels den urgamla glasblåsningen och drivningen, dels pressning i järnformar, vilken senare metod tillämpas för billigare glasartiklar. Det blåsta glaset är det förnämligaste. Formen blir mjuk och ytan skimrande. Men även pressglaset är numera betydligt vackrare än förut, sedan man övergivit imitationen av slipad kristall och givit glaset den enkla form, som hör samman med pressningen.

Glaset formgivning är synnerligen viktig. I regel kan man säga, att ju enklare formen är desto vackrare är den. Men formen måste också lyda ändamålsenlighetens lag. Ett blomglas bör icke vara allt för spinkigt, utan det skall stå stadigt, det skall lämna tillräcklig rymd för vatten och blommor samt hälst vara odecorerat. Blommor och kvistar sköta bäst om den saken! Men — i förbigående — var försiktig med mossa. Den tar död på den vackraste kristallskål. Vattnet skall också synas och komma till sin rätt. För övrigt ha glas och vatten flera gemensamma egenskaper. Låt detta komma fram! På flera av de nytillverkade glaset ser man, att konstnären vid formgivningen inspirerats av ringarna på en vattentyta eller en vattendroppes fall. Ljusbrytningen och skimret kommer fram ännu mera på den vågiga ytan än den släta.

Ett dricksglas skall vara behagligt att dricka ur, det skall hälst ha en satt form, så att det står stadigt — bevare oss väl för alla smala och höga vattenglas, som stjälpas vid minsta beröring! — och så skall det till slut gå att diska och torka med en normalstor hand och inte endast med två fingrar.

Det helt klara glaset intog länge en allenahärskande ställning. Dess gnistrande yta är ju det renaste man kan tänka, men samtidigt verkar den kall. Numera tonas glaset ofta i gult, grönt eller blått. Det billigare glaset vinner isynnerhet härpå. Men även kristallglaset blir underbart vackert, om det t. ex. tonas svagt i gult. Det varma guldkimmer, som ett sådant glas ger, är något av det festligaste man kan se.

Efterbehandlingen består i olika slag av dekorering såsom gravering, slipning eller etsning.

Gravering sker för hand med trissa efter skisser och fordrar säker hand och hälst även konstnärlig intuition. Slipning sker med sten på det kalkerade glaset och fordrar även den stor yrkesskicklighet. Etsningen göres däremot med maskin efter schablon.

Intet material är mera känsligt för "riktig" eller "oriktig" behandling än glas. Glasets förnämsta egenskaper

Varjehanda glas från
Eda.

Blomglas, urna, konfektskål.
Skål Karin, karaff 65 cl.

är dess ljusbrytningsförmåga och dess genomskinlighet. All dekorerings bör fördenskull i första hand tjäna till att framhäva dessa förnäma egenskaper. Ett överdekorerat glas är en försyndelse mot materialets karaktär — dekoren har blivit huvudsak i stället för den underordnade bisak, den bör vara. Undantag må göras för vissa exklusiva konstglas, men dessa stå ju i en klass för sig, och räknas inte till vanlig bruksvara.

Till sist ett ord om glas som prydnad. Skall ett glas komma till sin rätt, bör ljuset få tillfälle att spela och glimma på ytan, annars ser glaset dött ut. Och så — sätt aldrig ett helt glasmagasin på buffén! Det verkar pråligt, men icke vackert.

Mattis HÖRLEN

KAMPEN MED GUD

Av Ernst TOLLER

Från torget till kyrkogården för De dödas gata. Människorna, som bo där, finna sig inte i att deras gata heter De dödas gata. De stå vid portarna och förenas i gräl över borgmästaren, för att trottoaren, alla stadsbors stolthet, upphör vid mitten av gatan. "Som avklippt", säger köpman Fischer. Jag tycker inte om att bo vid De dödas gata. Ännu har jag inte sett någon död, bara en dödsballe och benknotor, som arbetarna funno då de grävde en brunn nedanför kvarnen. Stanislaus och jag spelade boll med dödsballe, knotorna använde vi som slagträ. Nästa morgon gav Stanislaus dödsballe en spark.

— Varför gör du så?

— Farmor har sagt att den har varit en ond människa. Goda bli inte kvar i graven. De hämtas av en ängel, som flyger upp till Gud i himmelen med dem.

Jag äter gärna oskalad potatis, fast inte hemma, jag äter dem hellre hos Stanislaus. Hans farmor, hans mor, hans far, tre systrar och fyra bröder bo vid bygatan i ett litet hus byggt av lera med halm-

tak. Alla sova i ett rum, vilket också användes som kök. Bygatan har ingen trottoar, men ingen grälar på borgmästaren för det. Alltid, när jag vid middags-tiden kommer till Stanislaus, äta de oskalad potatis och grynvaling eller oskalad potatis och sill.

Jag står i ett hörn, och det vattnas i mun på mig.

— Nå ja, säger äntligen Stanislaus' mamma, räcker det åt elva, så räcker det nog åt tolv.

Jag tar min mössa och springer hem.

— Vad tänker du på som stannar där till middag, grälar mamma, du äter väl upp sista brödsmulan för de stackars fattiga människorna.

— Varför ha de så lite?

— Därför att det är Guds vilja.

Onkel M. har nyligen dött. Om han var en god människa? Jag står vid kyrkogårdsmuren. Jag bryter mig ett spö av ett pilträ och gör det spetsigt. Så klättrar jag över muren, springer till graven och borrar i jorden. Kyrkvaktaren överraskar mig, jag får brått därifrån.

På hemvägen tänker jag: Vad är en god människa? —

Dörren knarrar. Det är mörkt i rummet. Där sover pappa, där mamma. Det är inte alls mörkt. Och pappas och mammas sängar stå tomma. Ha de överfallits av rövare? Där ute lyser det rött. Ett horn blåser oavbrutet samma tjutande ton. Jag springer upp ur bädden, rycker upp dörren, rusar ut på gatan. Där borta, på andra sidan torget brinner ett hus — rött, grönt och svart. Brandsoldater med blanka hjälmar på huvudet rusa vilt omkring, och folk sträcker sig på täspetsarna. Jule, vår köksa, ser mig och jagar mig hem i sängen igen.

— Varför brinner det Jule?

— För att Gud vill straffa.

— Varför vill Gud straffa?

— För att små barn fråga så mycket.

Jag är rädd och kan inte somna. Det luktar rök och bränt. Det är Guds straffdom som luktar.

Nästa morgon står jag vid de förkolnade bjälkarna och stenarna som ännu äro heta. "Inte en knota har man funnit, den stackars frun har blivit uppbränd i sin bädd."

Jag vänder mig om, mannen, som sade det, har gått vidare.

Jag springer hem, kryper in i ett hörn. Käppen, som jag rört om i askan med klibbar i min hand.

Jule menade att jag är den skyldige.

Jag gömmer mig uppe på vinden, stannar där till kvällen.

Var det annorlunda i går? Jag klädde

av mig, tvättade mig, kröp till kojs och somnade. Nej tvättade mig gjorde jag inte. Jag bara sa åt mamma att jag hade gjort det. Ljugit alltså. Och varför?

Sedan denna natt drömmer jag om rövare och om fru Eichstädt, att hon brinnande vill lägga sig i min säng samtidigt som hon blåser i ett horn, vilket ser ut som en hand och pekar på mig. Jag vaknar skrikande. Mamma söker lugna mig.

— Pojken leker för länge om kvällarna, säger hon till pappa.

När det kommer främmande blir jag inropad.

— Hur mycket är två gånger tiotusen och åttatusen minus två gånger tretusen?

— Tjugotvå tusen.

Gästerna stirra på mig, klappa mig och ge mig choklad.

Pappa visar på en karta som hänger på väggen.

— Res nu från Moskwa till Paris.

Jag lyftes upp på en stol och pekar ut vägen.

— Ett underbarn! ropa gästerna. Tänk, han har inte börjat skolan än!

Pappa är stolt.

— Älskade barn, daltar en tjock tant, tacka den gode Guden för dina gåvor.

Jag förstår henne inte. Då hon talar om den gode Guden, tänker jag på oskalad potatis och på den uppbrända fru Eichstädt, och jag biter henne i handen.

— Elaka unge! fräser hon. Pappa träter: "Ett sådant otacksamt barn!" Till straff måste jag tidigt i säng. Det är mörkt i rummet. Jag ligger och lyssnar. Till höger om dörren hänger ett litet ovalt glas, som jag är förbjuden att röra. Marie, husan, korsar sig innan hon dammar det.

— Där inne bor judarnas Gud, mumlar hon.

Mitt hjärta klappar. Ännu vågar jag det inte. Om han bara ville hoppa fram ur glaset och skrika: "Jag är den gode Guden. Som straff för att du — — —"

Jag låter mig inte injagas av ångest längre, och inte heller är jag rädd för oskalad potatis. Med ett språng är jag vid dörren, klättrar upp på byrån, river ned "den gode Guden". Jag slår sönder det lilla glaset. "Han" rör sig inte. Jag kastar glaset på golvet. "Han" rör sig inte. Jag spottar på det. Jag tar min sko och går löst på det. "Han" rör sig likväl inte. Kanhända är "Han" redan död. Jag känner mig lätt till mods. Jag plockar ihop glas- och pappersbitarna, stoppar dem i soffan mellan karmen och dynan. I morgon skall jag begrava den gode Guden.

Belåten kryper jag i sängen. Om de bara allesammans visste att jag slagit ihjäl "den gode Guden".

Gott kaffebröd
på 20 min.

Rumford Hastbullar.

50 gr. strösocker
1 ägg
50 gr. smör
5 st. kardemumm.
1 1/2 dcl. mjölk
270 gr. vetemjöl
3 tsk. Rumford
bakpulver

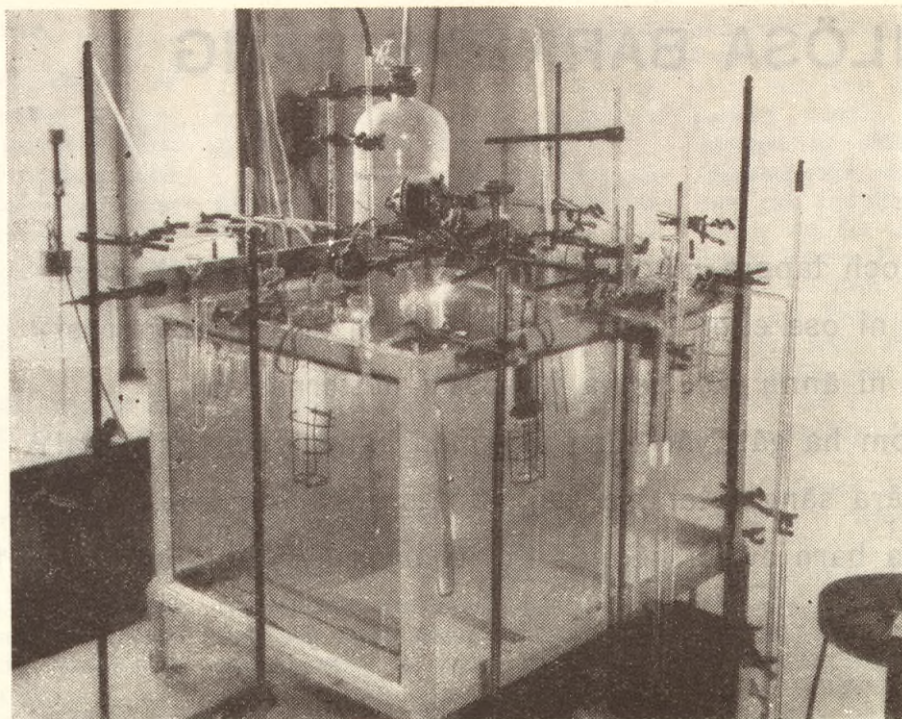
Beredning: Sockret och ägget vispas tillsammans, smöret röres, kardemumman stötes fint och tillsättes jämte mjölken och det med mjölet siktade bakpulvret. Av degen formas med sked små klickar, som läggas på smord plåt. De bestros med socker och mandel och gräddas genast i varm ugn omkring 15 minuter.

Men godtag endast

RUMFORD
dubbelverkande, hälsosamma
fosfatbakpulver.

Ett hemlighetsfullt experiment.

KAPITALISMEN — TEKNIKENS BROMS

Enligt borgerligt betraktelsesätt arbetar en uppfinnare på sitt verk driven av okuvlig guldtörst. I sinom tid når arbetet sin fullbordan och han hämtar då sin belöning i form av aktier, ledamotskap i bolagsstyrelser samt något kontanter. Enligt den heliga konkurrensens oomkullrubbliga lag betalas den bästa uppfinningen högst och kommer till utförande. Sant är onekligen att otaliga uppfinnare dö fattiga och utarbetade, men detta torde bero på att de sakna ekonomiskt sinne, som så mycket annat löst men begävat folk — och kan under inga förhållanden tillskrivas ett system, som är just grundat på att den mest "förtjänta" också får största inkomsten. Ett system, som likt den snälla jultomten ger det största äpplet till den duktigaste gossen.

Även uppfinnarna själva betrakta saken på ungefär samma sätt. De ha just inte tid och lust att analysera drivkraften till sitt arbete. Fast fem minuters begrundande skulle komma dem att inse att en kaffeagentur eller en plats som driftsingeniör vore betydligt mer lämpad att stilla den där guldtörsten. Och vilket behagligt liv skulle man inte kunna föra fjärran från patenttrassel och evig oro.

Ty teknikens utveckling går sannerligen inte friktionsfritt. Den flyter inte fram som en lugn och mäktig ström, den är en häxkittel — en älv med lömska strömdrag och ursinniga fall och den visar den vanvettiga anarkien i kapitalismens värld.

För att "skydda" sin uppfinning söker man som bekant patent på den. D. v. s. man söker få ett papper på att man själv och ingen annan har rätt att göra en viss sak på ett visst sätt. Själva patentinstitutionen är ju en typisk kapitalistisk inrättning — en utlöpare av ett system som är inriktat på profit och inte på att tillfredsställa behov. Skulle jag nämligen själv inte ha lust eller möjlighet att

göra praktiskt bruk av min uppfinning, så får heller ingen annan göra det. I alla händelser inte under tio år, sedan utgår patenträtten.

Huvudtanken med patenten är alltså att uppfinnaren skall tillförsäkras "rätten" till sitt verk, men även denna tanke är naturligtvis förfuskad. Ett världspatent kostar ungefär 25.000 kr. och det kan i regel ingen privat uppfinnare punga ut med. Alltså träder ett bolag eller en förslagsman emellan — men inte utan stadig kompensation, det kan man vara övertygad om. Vid det laget har uppfinnaren i allmänhet inte längre mycket att säga till om. Ofta utföres ju f. ö. uppfinningar och förbättringar på fabriken av ingenjörerna eller arbetarna och tillfaller då automatiskt bolagen.

Patenthandlingar äro offentliga. Vem som helst får gå upp och studera dem, fast han inte får göra efter dem. Detta nödvändiggör först och främst att man skaffar sig världspatent om man överhuvudtaget ska ha patent på en sak. Annars kunde ju en konkurrent lugnt gå upp och läsa om uppfinningen och sedan sätta upp en fabrik i Paraguay eller Venezuela eller var man till äventyrs underlåtit att ta ut patent. Det nödvändiggör också en annan sak. Trots förbud mot efterapningar är det ju för en kapitalist inte vidare inbjudande att ropa ut sina fabriks-hemligheter. Alltså är man ytterligt svävande i sina formuleringar och tar om möjligt ut patent på en hel del omöjliga detaljförfaranden för att förvirra eventuella sökare! Man kan nämligen ta ut patent på vad som helst, bara det inte är patenterat tidigare eller finnes omskrivet i litteraturen; man kan ta patent på en idé utan att man på minsta vis prövat om den duger något till. Numer är också patent uttagna på snart sagt allting. Man kan sällan "skydda" en sak med ett stort patent, som berör det centrala i tillverkningen utan man får ta ut en mängd små-

DE HEMLÖSA BARNENS SÅNG

Ni bleka och tappra mödrar, som burit oss under ert bröst,
 säj, älska ni oss eller hata ni oss, vi barn av vår egen röst?
 Säj, ligga ni ännu och bedja för oss i nätternas tal,
 vi barn som ha gått vår egen väg med egna lustar och kval?
 Säj, stå våra sängar tomma, säj, väntas vi till ert hus,
 vi hemlösa barn av en hemlös tid, vi barn av vår längtans rus?

Ni bleka och tappra mödrar, vi finna ej vägen hem.
 Vår oro har drivit oss allt för långt, för blytung är varje lem.
 Men fångna i natters pina, då vinande gissel slå,
 vi längta till er, vi bedja till er, i timmar som tunga gå.
 Då vet vi att hjärtat finns kvar ändå hos er i de trånga hus,
 vi hemlösa barn som vandra bort mot ett mållöst irrande ljus . . .

HELMER GRUNDSTRÖM

patent på detaljer i förfaringssättet och på så sätt "omringa" huvudsaken.

Trots alla försiktighetsåtgärder stjälar man dock uppfinningar i stor skala. Otaliga exempel finnas på hur särskilt uppfinnarna bli lurade. Vi skall relatera ett aktuellt och typiskt fall. Ett par kända svenska uppfinnare vände sig till ett stort tyskt bolag med förfrågan om man intresserade sig för deras alster. Bolaget intresserade sig livligt för saken och utbad sig några veckors betänketid sedan de erforderliga handlingarna översänts. När väntetiden utlupit avböjde man dock anbudet. Men väntetiden hade använts för att ta ut en rad delpatent på uppfinningen för det tyska bolagets räkning!

I och med att ett bolag eller än bättre en trust inköper en uppfinning är ingalunda sagt att man utnyttjar den — även om den är aldrig så utomordentlig. Man kan ha så stora kapital investerade i gamla maskiner och fabriker att man föredrar att låta uppfinningen ifråga ligga i en låda. På så vis fördröjer kapitalismen många gånger direkt den tekniska utveckling som den så gärna skryter om. Ljudfilmen fördröjdes på sin tid tack vare de kapital som fanns förankrade i stumfilmen och nu påstås bestämt att bättre och modernare ljudfilmssystem hålles tillbaka av trusterna till förmån för de äldre. — Ett viktigt läke-

medel hindras på samma sätt av en äldre framställningsmetod, trots att det skulle kunna tillverkas billigare på det nya sättet.

Trusternas starka ställning gör det tämligen hopplöst för en enskild uppfinnare att opponera sig. Sätter han till ventyrs upp en fabrik själv konkurreras den ihjäl eller — i bästa fall — inköpes den av trusten. Självt får han sedan en slant för att han skall avstå från ofoget. Tändstickstrusten t. ex. påstås årligen betala ut pensioner åt ett flertal personer för att de *inte* skall syssla med tillverkning av en del fabrikat som trusten vill ha monopol på.

Patentväsendet är endast en detalj i det kapitalistiska puzzlet, det hör ouplösligt samman med den privata äganderätten och individualismen. Endast i ett socialistiskt samhälle kommer uppfinningar och förbättringar att kunna tillgodogöras rationellt och de komma att växa lavinartat i antal. F. n. är ju praktiskt taget hela arbetar- och bondeklassen, d. v. s. majoriteten av mänskligheten, avstängd från den utbildning som i regel är nödvändig för en uppfinnare, i vilket fack han än arbetar. Vi kan vara lugna för att här finns mäktiga reserver av intelligens och begåvning. Och vi behöver nog inte oro oss för att vi komma att sakna den drivfjäder som kapitalismen tror sig ha i osäkra vinstchanser!

H. S. B. centraliserar.

(Forts. från sid. 15.)

lägenheterna, men i stället tar centralköket ett betydligt utrymme. Man kan knappa in på bostadsrummen också, men i stället måste man räkna med en rymlig matsal och ekonomirum för hushållet. Se'n måste personal anställas för kollektivhushållet. På det hela taget tror jag inte det blir billigare att bo och leva i dessa hus.

— Det förefaller dock, som om det vore mera praktiskt att på detta sätt centralisera hushållet. Genom kollektivhushållet skulle ju en mängd arbetskraft, som nu är bunden i improduktivt arbete, ställas i produktionens tjänst.

— Jo det är nog riktigt. Men vore det välbetänkt att slunga ut än flera på arbetsmarknaden, där konkurrensen redan förut är hård?

— I så fall finge man gå in för kortare arbetstid förstås.

— Och den ökade fritiden?

— Den skulle användas att förljuva tillvaron.

— Genom att göra ingenting? Man är väl ändå lyckligast när man arbetar.

— Det gäller väl främst i fråga om skapande arbete. Fritiden kan

användas för att pyssla om någon särskild hobby. En studerar språk, en annan ägnar sig åt musik, somliga syssla med konsthantverk, andra med sociala spörsmål eller politik.

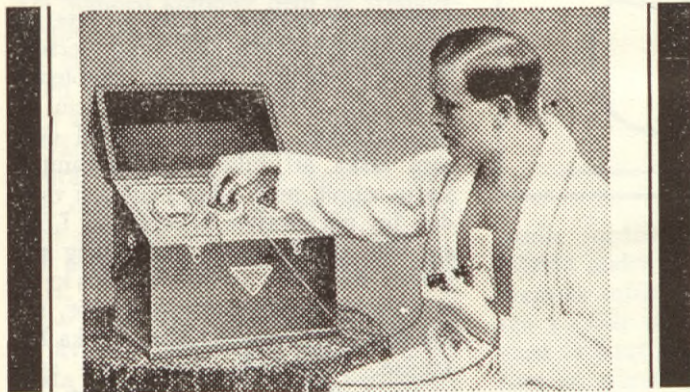
— Eftersom vi tagit oss före att filosofera över kollektivhushållets konsekvenser, kunna vi ju även ägna en tanke åt dess inverkan på familjeförhållandena, fortsätter arkitekt Wallander. Barnen skulle väl så småningom helt omhändertagas av samhället. Jag vill visst inte påstå att deras uppfostran skulle lida av det. Internatskolor, vilka givit goda resultat, ha sedan långt tillbaka funnits för de burgnare familjernas barn i England. Men genom det nya uppfostringssystemet det här är fråga om, få barnen intet som binder dem vid föräldrarna. Det skulle inte bli vid fars och mors grav, de ägnade en vacker tanke åt barndomstiden och vad den givit. Deras tidigaste minnen skulle vara förknippade med internatskolan eller en offentlig anstalt. Jag påstår inte att barnen därigenom skulle bli mindre lyckliga. Men hur går det med föräldrarna? Med mödrarna framför allt? Skulle inte de gå förlustiga betydande livsvärden? Jag tänker i det här sammanhanget närmast på ett land som Ryssland, där det är så enkelt och lättvindigt att få

skilsmässa. I den mån familjens medlemmar leva var och en för sig, ett mera utåtriktat liv, bli även familjebanden mindre starka. Efter ett tjugotal år söker mannen en ny följeslagerska, som äger mer av ungdom och livfullhet än hans hustru, vilken vid det laget sett sina bästa dagar. Barnen behöver han inte tänka på — dem har samhället tagit hand om. Hustrun, hon har sitt arbete och lever sitt liv. Hemmet, det som hittills givit värden, vilka betytt en hel del för oss människor, har ersatts av bostaden och kollektivhushållet.

— Arkitekt Wallander är tydligen pessimist i fråga om kollektivhushåll.

— Nej det vill jag inte gå med på, men jag tycker man bör väga skälen för och emot. Det är säkerligen för somliga det mest praktiska. Förresten är det ju här inte fråga om ett antingen-eller utan ett både-och. Vi ska gärna bygga för kollektivhushåll om det visar sig några allvarliga önskemål i den vägen. Det skulle förresten vara mycket intressant att höra vad kvinnorna tycka och vilja. Vad säga Morgonbris' läsare därom?

Vi låta frågan gå vidare: Vad säga Morgonbris' läsare om kollektivhushåll?
B. M.

”Den galvaniska svagströmmen på frammarsch i hela Europa”

skriver en av Sveriges mest bekanta läkare i Nordisk Medicinsk tidskrift nr: 47, 1930.

Flera svenska läkare som prövat den galvaniska apparaten Wohlmut, ha i likhet med många läkare i övriga Europa uttalat sin tillfredsställelse över apparatens funktion, dess enkla skötsel och sin belåtenhet med resultat, som uppnåtts genom dessa behandlingar vid reumatism och kroniska ledsjukdomar, nervösa besvär, svaghetstillstånd, neuralgier, ischias, förlamningar m. fl. sjukdomar.

Med varje apparat följer en av 12 läkare utarbetad behandlingsbok på 364 sidor, vilken kan erhållas till påseende under 10 dagar. Vid rekvisition bör Ni insända uppgift om vilken sjukdom Ni lider av och ålder. Vi tillsända Eder boken utan någon kostnad och önskar Ni vidare upplysningar, stå vi gärna till Eder tjänst därmed. Tusentals uttalanden föreligger om den galvaniska strömmens välgörande inverkan på organismen från personer, som varit i tillfälle att använda Wohlmutapparaten.

Rekvirera omgående behandlingsboken eller gör oss ett personligt besök.

WOHLMUTH-CENTRALEN

KUNSGATAN 30, STOCKHOLM. Telefon: 109 58, 112 17, 112 37

Sänd mig kostnadsfritt till påseende Eder av 12 läkare utarbetade behandlingsbok. Jag förbinder mig att efter 10 dagar returnera densamma till Eder.

Namn .....
Titel .....
Adress .....
Sjukdom ..... Ålder .....

**slå
ett slag**

för Eder framtid

■ Många äro de unga män och kvinnor, som efter genomgången kurs vid vår skola erhållit förmånliga platser eller fått sina gamla anställningar förbättrade.

Vi utbilda: **Handelsdekoratörer, Affärsbiträden, Reklamtecknare o. Reklamtekniker.**

■ Lär Eder ett yrke, inom vilket efterfrågan på kvalificerad arbetskraft är större än tillgången.

■ Insänd idag vidstående kupong för erhållande av närmare upplysningar. Egen platsförmedling. Inackordering ombesörjes.

**Stockholms Nya
Biträdes- och
Dekoratorsskola**

SLUSSPLAN 9
TELEF.: N. 55 62 + N. 55 63

Var god sänd mig portofritt Eder prospect jämte närmare upplysn.

Namn: .....

Adress: .....

..... M.

Könskamp eller klasskamp

Arbetarhustrur kommentera Hagar Olsson.

Den finska författarinnan Hagar Olsson har kommit oro åstad genom några brandartiklar i Tidevarvet, betitlade »Den upproriska kvinnan». Hagar Olsson har med bestämdhet betonat, att det är kvinnorna som skola frälsa världen. Kvinnorna måste göra revolt; deras revolution omfattar inte bara en förändring av den yttre tillvaron, den bottnar i en omvandling av de sexuella förhållandena. Först sedan kvinnorna i det avseendet skaffat sig frihet och förmått hävda sig själva, bli de mäktiga nog att omskapa världen, framhåller den finska författarinnan. Det temperamentsfulla uttalandet har blivit en lystringssignal, problemen ha ställts under debatt. I Tidevarvet ha intellektuella framfört sina tämligen skilda meningar.

Problemen te sig naturligtvis för arbetarkvinnorna ur en för dem speciell synvinkel. Morgonbris har med tanke därpå vänt sig till några av dem, fruarna X., Y., Z. och Å., vilka härnedan delgiva sina uppfattningar. Det framgår av svaren, att det inte teoretiseras så mycket bland arbetarhustrurna, men det äger dock sitt intresse, att se vilken inställning det praktiska livets kvinnor ha till dessa spörsmål.

Hagar OLSSON

— Kvinnan bör vara både följeslagare och självständig upptäcktsresande, det är nu min inställning till problemet, förklarar fru X. Förresten är det väl oväsentligt vad en så'n liten vardagsmänniska som jag har för funderingar, fortsätter hon.

Hur det är få vi emellertid i gång ett resonemang och fru X visar sig ha en hel del självständiga synpunkter.

— Hagar Olssons artiklar innehålla mycket av värde och att dessa

problem tagas upp till behandling bör man ju vara tacksam för. På vissa punkter kan jag inte gå med Hagar Olsson. Jag vet inte om det tjänar något till att gå så agressivt till väga som hon föreslår. Man kan ju revolutionera på många sätt. Kvinnorna skulle ju praktiskt taget kunna skapa både samhälle och stat med de politiska maktmedel vi ha i vår hand. Vi äro ju i majoritet — åtminstone har det sagts så — och vi skulle alltså kunna sätta in en majoritet av

kvinnor överallt i parlament och kommunala institutioner. Vi skulle kunna skapa om lagarna till vår förmån — inom ramen av det nuvarande samhällsskicket t. o. m. Även om vi inte gå så långt ha vi ju ändå i vårt demokratiska samhälle möjligheter till att skaffa oss större frihet på skilda områden. Och hur som helst — vi kvinnor ha inte på långa vägar utnyttjat de rättigheter vi f. n. ha, och dessförinnan ha vi ju ingen anledning att låta "det blåsa upp till storm".

— Kvinnorna kunna naturligtvis inte hävda sig i ekonomiskt avseende eller i fråga om personlig utveckling i det nuvarande samhället — men det kunna inte männen heller — inte arbetarklassens män. För mig personligen förskjutes därför problemet f. n. från att vara kvinnoproblem till klassproblem. Jag hör inte till dem som älska att tala om klasskamp i varje minut, men i den situation världen för närvarande befinner sig i, rasar väl klasskampen som aldrig någonsin förr. För arbetarklassens kvinnor ljuder stridsfanfaren därför, synes det mig: klassens ekonomiska befrielse. Kanhända beror min synpunkt i detta avseende på att jag från mannen sida aldrig känt ekonomiskt förtryck. Jag har ansett mitt arbete i hemmet lika värdefullt som förvärsarbetet.

Hagar Olsson betonar mannens mindervärdighetskänsla. Men ack, mindervärdighetskänslor måste ju även vi kvinnor dras med. Uttrycken därför kunna vara så olika, markerade eller fördolda. Dessutom är ju det erotiska livets problem så oerhört individuellt skiftande. Intet är väl så ömtåligt, så beroende av mångt och mycket som just det.

— Visst är det riktigt att kvinnan skall ha samma frihet som mannen på det sexuella området. Frihet att ta initiativet till en förbindelse t. ex. Vi ha inga lagar som förbjuda detta. Det står en kvinna fritt att gifta sig

eller leva samman med en man under friare former. Se'n beror det ju på hur pass bunden man är av fördomar och konventionalism. Och någon kollektiv frigörelse från konventionalism för kvinnornas vidkommande, tror inte jag på. Lika litet tror jag på att man kan avlägsna alla erotiska konflikter i framtidssamhället. Allt tycks ju bli mera komplicerat ju högre utvecklingen når. Trots det bör man naturligtvis inte kasta ut barnet med badvattnet. I den mån vi få mera kunskap, kunna vi även förhjälpå våra barn till en sådan inställning till de sexuella problemen, att de slippa undan en del svårigheter som tidigare generationer ha fått lov att dras med.

— Talet om sexuell frihet får inte missförstås. Det måste vara frihet under ansvar och inte jämställt med tygellöshet.

— Jag är väl för okunnig att yttra mig om den här saken, jag tillhör ju en äldre generation också, säger fru Y. när Hagar Olssons artiklar om Den upproriska kvinnan komma på tal.

— Visst har artikelförfattarinnan rätt i mycket. Det finns säkerligen många, många arbetarhustrur som känna sig illa berörda av en ekonomisk ofrihet vilken är än större än den arbetarklassens män pressas av. Då mannen kommer hem på fredagskvällen med sin avlöning har han ändå en viss pondus och självkänsla. Men hustrun! Hon går i sitt dagliga knog, vid spisen, vid diskbänken, i tvättstugan, vid strumpkorgen. Hon skurar och lappar och lagar — men har ofta en känsla av att det är lite lönt med det hela, att ingen uppskattar hennes arbete — att det är intet värt.

— Vi måste värdesätta oss själva, vi kvinnor måste lära oss att värdesätta varandra, för att bli värdesatta av männen.

— Men inte tror jag vi kan åstadkomma någon förbättring i ett enda huj genom att gå för revolutionärt till väga. Jag har en känsla av, att Hagar Olsson bitvis är för mycket teoretiserande, att hon håller sig lite borta från det praktiska livet. Det har ju kommit så på modet nu, att i allt dra in det sexuella. Jag vet inte om man vinner något på det. En mycket stor del av mänskligheten får inte sätta det i främsta rummet. Och det är nog lika gott, tror jag, om något skall uträttas här i världen.

— Hagar Olsson nämner ingenting i sin artikel om barnet och moderskapet. Kanske jag är gammalmodig, men nog tycker jag att det ger åt oss kvinnor både livsvärde och harmoni.

— En revolution av sexuallivet som

Den som spar, han har — telefon.

Att spara tid är att spara pengar. Och att telefonera är att spara tid. Telefonen är nämligen vår tids snabbaste och bekvämaste kommunikationsmedel. Den kan på ett ögonblick sätta Eder i förbindelse med vänner, anhöriga och bekanta, med läkaren, handlanden och andra, som Ni vill tala med.

Telefonen är dessutom billig. För ett telefonabonnemang vid telegrafverkets större stationer är avgiften i allmänhet 17:50 à 20 kronor i kvartalet och berättigar då till 1200 avgiftsfria, avgående samtal om året. Vid stationer med mindre än 50 abonnenter är motsvarande kvartalsavgift endast 10 à 12:50 kronor i kvartalet för intill 900 avgiftsfria, avgående samtal per år utanför egen station. Antalet till apparaterna ingående samtal är obegränsat. Inträdesavgiften är vanligtvis 25 kronor.

Begär idag uppgift om kostnaden för en telefon hos Eder.

TELEFONEN

sparar tid

skulle medföra förbättringar på en mängd andra områden — jag är lite skeptisk inför den tanken, deklarerar fru Z. Går man för bröstganges till väga fruktar jag att det skulle medföra än större förvirring — än värre missförhållanden. I våra dagar föra ju de psykologiska vetenskapsmännen strid om vilken roll sexuallivet spelar för människorna. Hur skall då en enkel arbetarhustru kunna avgöra vilket som är vilket Kanske är jag bunden av vanetänkande — men jag är rädd för att Hagar Olssons revolution skulle bli ett farligt experiment.

Kvinnorna böra alltid handla under ansvar i sitt sexuella liv. Talet om sexuell frihet kan lätt missförstås. Hävdar man endast de sexuella begärens tillfredsställande är det fara för att sexuallivet blir något helt skilt från kärlekslivet och därigenom tror jag, skulle tillvaron förlora ett av sina största värden.

— Jag tycker inte det är riktigt, att anse kvinnorna och männen stå i ett

sådant motsatsförhållande till varandra som t. ex. socialismen gentemot kapitalismen, säger den unga fru Å. Hur det varit förr känner jag inte till, men min egen erfarenhet, som ju närmast gäller den yngre mannen är, att han vill se kvinnan som kamrat och sträva efter att hon skall utvecklas både i intellektuellt och andligt avseende. Bland enkelt arbetsfolk äro de konflikter Hagar Olsson talar om inte vanliga, jag känner icke till något sexuellt förtryck för kvinnorna.

— Man är väl det man är utan förskyllan eller värdighet, vare sig man blivit född till kvinna eller man. Varken det ena eller det andra är så värst märkvärdigt, tycker jag, fortsätter lilla fru Å. Att Weininger eller någon annan av hans typ sagt så eller så om kvinnorna är väl ingenting att göra så stor affär av. Det är säkerligen många män — kanske lika många som kvinnor — vilka, om de bleve åtsporda, skulle protestera mot Weininger.

Hilda LINDE

Alida VILÉN

Karin SUNDSTEDT

medlem av Hedemora soc.-dem. kvinno-klubb har gått bort i en ålder av 55 år. Hon hade tillhört klubben i 15 år, och under flera år även styrelsen. Klubbkamrater följde henne till gravan och nedlade en krans, varvid framfördes klubbens tack för troget arbete och gott kamratskap, även upplästes några verser som en klubbist författat.

Hilda LINDE

Flen, fyllde den 16 juli 50 år. Född i Askersunds landsförsamling kom hon för omkring 30 år sedan till Flén. Under denna sin Flénstid har hon varit verksam inom den socialdemokratiska rörelsen, främst inom kvinnoklubben, vars ordförande hon varit under en mångfald år. Hennes krafter ha även tagits i anspråk inom det kommunala arbetet, bl. a. såsom ledamot av kommunalfullmäktige och suppleant i barnavårdsnämnden.

Ännu en lucka i ledet.

Borås socialdemokratiska kvinnoförening har förlorat ännu en av sina ledande krafter, fru *Alida Vilén*, som avlidit efter en kort sjukdom 58 år gammal.

Fru Vilén var med och bildade föreningen och såsom mångårig kassör samt på många andra sätt nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete till föreningens bästa. Klarseende och rättänkande vann hon allas sympati och aktning.

Även Kooperativa kvinnogillet hade i fru Vilén en intresserad medlem och styrelseledamot.

Under den stämmingsfulla begravningsakten, till vilken kamraterna talrikt mött upp, nedlade representanter för socialdemokratiska kvinnoföreningen och kooperativa kvinnogillet kransar samt erinrade med några ord om den bortgångnas gedigna personlighet och framförde organisationernas och kamraternas tack för redligt nit och gott kamratskap.

En av de svenska arbetarkvinnornas fackliga pionjärer

fru Anna Pettersson har slutat sitt verk-samma liv i en ålder av 75 år. Hon kom med i arbetarrörelsen redan vid dess början, sågs tidigt tillsammans med Kata Dalström i aktion för kvinnornas organiserande, främst sömmerskorna. Hon blev också senare en av de ivrigaste medlemmarna i Kvinnornas fackförbund. Morgonbris hade även förmånen att under sina första år få påräkna Anna Petterssons krafter och entusiasm och den socialdemokratiska kvinnorörelsen har alltid i henne haft en trogen vän. Hon förunnades att se sin dotter Rut Gustavsson fullfölja hennes intressen på ett framgångsrikt sätt.

Vilma ISKULL

en av de mest verksamma och initiativrika kvinnoklubbisterna i Stockholm fyllde den 16 aug. 50 år, då hon blev föremål för uppvaktningar. Fru Iskull, som är född stockholmare, har förutom sitt förvärvsarbete — hon är städerska vid kriminalpolisen — haft tid och krafter för en hel del andra värv. Sedan några år tillbaka är hon ordf. i Kungsholms Soc.-dem. kvinno-klubb där hon även är studieledare samt klubbens representant i A. B. F. I Stockholms Soc.-dem. kvinnliga samorganisation och H. S. B:s damklubb innehar hon revisorsuppdrag. Hon är en nitisk medlem i Städskornas fackförening, suppleant i Konsums medlems- och förvaltningsråd.

Augusta TYSKLIND

Stjärnsund, fyller den 11 september 50 år. Hon är en av Stjärnsundsklubbens första medlemmar och har varit dess ordförande i flera år. Med ärligt uppsåt och en beslutsam vilja samt aldrig svikande intresse har Augusta Tysklind alltid verkat för klubbens bästa samt kvinnorörelsens framgång. Med sitt alltid glada humör har hon gjort sig varmt avhållen bland kamraterna i klubben.

VID MITT BARNS GRAV

När solen sig gömde
bak' kyrkogården
och kvar den glömde
på enkla värden
ett knippe av strålar
en halv minut.
Jag tänkte: Du prälar,
men min sol gått ned.
Min sol ligger gömd här inunder kullen
djup, djupt i mullen
och aldrig dess strålar mig värmer mer.

Varthän har din själ gått
mitt barn, mitt allt.
Säg mig om den nu fått
en ny gestalt.
Säg mig, lilla barn, finns det liv bortom
döden.

Vem tager skörden
som döden härjar för var minut.
Och du som ren' hunnit,
som kämpat ut.
Säg, vad har du vunnit,
vad blir vårt slut?

Elin LÖHK

ETT LYCKAT SOMMARTING VID BRUNNSVIKS FOLKHÖGSKOLA

Dalarnas soc.-dem. kvinnodistrikts sedvanliga sommaring hölls denna gång vid Brunnsviks folkhögskola, och rönt som väntat var en storartad anslutning från samtliga kvinnoklubbar inom distriktet — sammanlagt 236 kvinnliga deltagare förutom ett antal manliga partivänner från olika delar av provinsen. Programmet var i alla avseenden gediget och omväxlande. Sedan man samlats i skolans gymnastiksal, vilken dagen till ära försetts med fyra långbord samt i övrigt dekorerats med blommor och grönt, hälsades deltagarna välkomna av skolans t. f. rektor fil. doktor Alf Ahlberg. Därefter sjögs unisont en sång ur Tidens sångbok, varpå kaffe serverades. En norsk partivän Kolrout, ordförande i Bergens arbetarkommun, framförde en varmhjärtad hälsning från partivännerna på andra sidan Kölen samt redogjorde i breda drag för den socialdemokratiska kvinnorörelsens arbete i Norge. Kvinnodistriktets ordförande fru Anna Vallin från Falun frambar i ett kort anförande kvinnodistriktets tack till ledningen för Brunnsviks folkhögskola, vilken genom sin välvilja gjort det möjligt att förlägga årets sommaring till Brunnsvik. Dessutom bad talarinnan att genom herr Kolrout få framföra en hälsning till de socialdemokratiska kvinnorna i vårt västra grannland. Dagens stora glansnummer blev onekligen yrkesinspektrisen fröken Kerstin Hesselgrens medverkan, vilken utgjordes av en briljant redogörelse för Internationella arbetsbyrån i Genève, dess former och arbetssätt, varvid tal. särskilt uppehöll sig vid den senast hållna arbetarskyddskonferensen. Därefter diskuterades frågan: Kvinnans ställning till hem och förening. Inledningsanförande hölls av fru Augusta Tysklind från Stjärnsund. Hon erinrade om hur annorlunda kvinnorna i stort sett hade det i äldre tider jämfört med förhållandena i våra dagar, då den politiska likställigheten blivit genomförd. Uttalade sin förvåning över att kvinnorna bland arbetarklassen icke i större utsträckning än vad fallet är deltagar i det allmänna samhällsarbetet och ansluter sig till arbetarrörelsen, ansåg till sist att hemmets intressen icke i något avseende behövde bli lidande om kvinnorna deltaga i föreningslivet. Den förda livliga diskussionen, i vilken fjorton talare deltog fick utgöra svar på frågan. Därefter togs en tre timmars lång paus, varunder man besökte Karl-Erik Forslunds Storgården samt i övrigt besåg de fagra omgivningarna. Vid halv sex-tiden samlades man åter i gymnastiksalen för att åhöra ett föredrag av studieledaren Gunnar Hirdman om Studierarbetet. Vid sju-tiden var man redo för uppbrott och det angenäma sommaringet

VAD DET BETYDER FÖR EN HUSMOR

i ett arbetarhem att, om också för några fattiga dagar, helt få släppa alla hushållsbestyr, alla bekymmer för frukost, middag och kväll, bara att sätta sig till ett trevligt dukat bord, inte behöva lyda någon väckarklocka på morgonen, helt enkelt vara alldeles fri, kan nog ingen annan förstå än den, som själv haft svårigheter med sitt hushållsarbete. Man kan också få en god föreställning om det vid Semesterhemmet vid Almö-Lindö, där nu den fjärde kontingenten husmödrar ryckt in för njutande av några dagars frihet. Stämningen kan bäst avläsas i uttryck sådana som det av den 60-åriga arbetsträlen: "Sedan jag var 8 år har jag inte haft en sådan vecka". Eller av den 35-åriga husmodern i en familj på 8 personer: "Aldrig i mitt liv kan jag väl få några sådana här dagar mer". Och vid påminnelsen att det blir fler somrar: "Det har varit alldeles för härligt för att kunna bli verklighet en gång till". Ja, i den tonarten och med synbar rörelse lämna de semesterfrände husmödrarna hemmet.

avslutades med anföranden av fruarna Anna Vallin och Ida Isaksson. Den senare frambar klubbisternas tack till distriktstyrelsens V. U. för det omsorgsfulla sätt, varpå det gått att ordna detta sommaring, vilket för alla deltagare kommer att stå som ett synnerligen ljusst minne.

Margaret BONDFIELD

Världen kan inte längre uppvisa någon kvinnlig regeringsmedlem sedan nu även den kvinnliga arbetsministern i England Margaret Bondfield frånträtt sin post i och med arbetarregeringens avgång, varvid hon följde oppositionen. Det är en oerhörd uppgift, vilken påvilat henne under de cirka två år, som denna regering suttit vid styret. Hon har också varit utsatt för en bister kritik — en kritik, som dock — påpeka hennes kvinnliga partivänner — ingen vem det vara månne, som placerats på den platsen, kunnat undgå, därför att posten under denna kritiska tid med massorna av arbetslösa krävt övermänskliga krafter. De torde vara få som ej erkänna att Margaret Bondfield är en framstående kvinna, och att hon under sin provande ministertid handlat i bästa förstånd, ledd av en stark vilja och djupa insikter.

SOCIAL- DEMOKRATIN OCH § 218

Till årets internationella kvinnovecka utsände Tysklands socialdemokratiska kvinnor följande förslag till resolution, vilket antogs vid de över hela landet anordnade mötena:

"Vi anhålla hos riksdagen om en fullständig revision av abortparagrafen i enlighet med följande förslag,

vilket av den socialdemokratiska riksdagsfraktionen framlagts som strafflagsreform:

Sådana handlingar som avses i paragraf 233 (tidigare 218) äro straffria om de på klientens begäran utföras av legi-

timerad läkare under havandeskapets tre första månader.

§ 254. Havandeskapets avbrytande på läkareinrådan.

Ett avbrytande av havandeskapet i en-

SUNT FÖRNUFT

■ Opolitisk tidskrift i ekonomiska och sociala spörsmål, utgives av Skattebetalarnas förening med åtta nummer om året, därav ett stort och rikt illustrerat julnummer. I varje nummer behandlas även olika hemekonomiska frågor.

■ Föreningen har därjämte inrättat en särskild **Budgetbyrå** för rådgivning i hem- och familjeekonomiska spörsmål, dit medlemmar utan kostnad kunna hänvända sig vid behov.

VARJE BIBLIOTEK

eller studiecirkel kan efter rekvisition från Skattebetalarnas Förening erhålla tidskriften gratis.

VARJE MEDLEM

av föreningen erhåller tidskriften utan särskild prenumerationsavgift. Medlemsavgift fem (5:-) kronor.

Skattebetalarnas Förening, Stockholm 16

Postgiro 565

lighet med denna lag föreligger icke, då en läkare med stöd av läkarvetenskapen framkallar abort, för att undanrödja en fara för moderns liv och hälsa, för att hindra födelsen av ett kroppsligen eller andligen mindervärdigt barn, om ingreppet sker på grund av att modern befinner sig i svår social nöd eller om grossessen uppkommit genom förövandet av våldtäkt, blodskam eller otukt med barn.

För åstadkommandet av en förnuftig födelsereglering fordra slutligen de församlade utbyggandet av rådgivande byråer för äktenskapliga och sexuella frågor, avseende en den vidsträcktaste utbredning av kännedomen om preventivmedels användning för att förebygga havandeskap."

De på mötena antagna resolutionerna ha insamlats av partiets kvinnoexpedition och översänts till riksdagsfraktionen med anhållan om vidare åtgörande.

Från riksdagsfraktionen ha de socialdemokratiska kvinnorna sedermera mottagit följande svar:

"Vi erkänna härmed mottagandet av den resolution, vilken antagits vid de många hundra under internationella kvinnoveckan anordnade mötena. Den utgör en enhällig uppfattning av att strafflagens § 218 i sin nuvarande form ingalunda är ett uttryck för den allmänna folkviljan. Vi anse resolutionen vara ett belägg för de socialdemokratiska kvinnornas och männens kampvilja och ha överlämnat densamma för vidare bearbetning till vår fraktions särskilda utskott för hithörande frågor. Utskottet har vidtagit nödvändiga förarbeten för att möjligen uppnå en förändring av § 218 redan vid kommande hösts överläggning rörande strafflagsreformen.

Den socialdemokratiska fraktionen ämnar i enlighet med resolutionen framföra motionen i frågan. Liknande motioner ha redan tidigare framburits i riksdagen, vilka till följd av riksdagsupplösningen emellertid icke blivit slutbehandlade.

Med parthälsning

Hertz.

Tysklands socialdemokratiska riksdagsfraktion."

Det tyska socialdemokratiska partiet har sålunda gått in för ett allvarligt försök att genom ett ihärdigt, målmedvetet arbete uppnå en verklig förbättring i denna särskilt för arbetarkvinnorna så livsviktiga fråga.

Vem förklarar de främmande orden ?

Den nya, rikt illustrerade, tredje upplagan av Nordisk Familjebok, varav 13 band redan föreligga.

Rekvirera PUB, HÖST KATALOG

med hundratals bilder och priser över höstens nyheter i herr-, dam- och barnkläder. Sändes gratis, om Ni skickar in nedanstående kupon i öppet kuvert, frimärkt m. 5 öre.

PAUL U. BERGSTRÖMS A-B

Stockholm 3

Var god och sänd mig gratis Eder höstkatalog.

Namn: .....

Yrke eller titel: .....

Postadress: .....

Dunkla program. (Forts fr. sid. 20.)

borgerlig propaganda. Hur löjlig framställs inte den dumma drängen, den tafatta grovarbetaren eller den nyfikna kammarjungfrun. Hur käck är inte den unge studenten, hur godmodig den gamle brukspatronen, hur förtjusande unga fröken! Detta gäller speciellt de enklare "folklustspelen", men även i de mer raffinerade pjäserna på de stora teatrarna är det inte särdeles svårt att spåra tendensen. Tag t. ex. krigspjäserna. Vad är propagandan i dem? De otaliga, typiskt småborgerligt uppskruvade erotiska konflikterna spelar ju också en stor roll på teatern och de ha ju åtminstone inte något större intresse för arbetarklassen, som har en sundare syn och mindre teoretiskt intresse för den saken än borgarna.

Vad arbetarna vill ha är naturligtvis inte rätt och slätt teater spelad i proletär miljö. I så fall skulle en ärkereaktionär pjäs som Lindorms "Röda dagen" räknas till arbetar-

tern. Inte heller räcker det med att författaren varit eller är arbetare, även då skulle ju Lindorm eller t. o. m. Mussolini — som skall debutera för svensk publik som dramaturg på Gösta-Ekmanteatern i vinter — räknas med. Nej arbetarteater skall vara teater, som gör propaganda för arbetarklassen. Det skall vara kamp-teater, där det nuvarande samhället hudflänges och där man manar till kamp för det socialistiska samhället. Icke en uteslutande negativ kritik, det kan även borgarna kosta på sig som Dramaten med Topaze. En dylik arbetarteater finns i Ryssland, i Wien och på sina håll i Tyskland.

Arbetarnas teaterkommittés delikata uppgift trodde vi vara att för-må de borgerliga teaterdirektörerna, förmodligen med fagra löften om abonnemangsföreställningar, att ta upp några dylika arbetarpjäser.

Lördagen den 15 och söndagen den 16 aug. framträdde Arbetarnas teaterkommitté på Skansen och visade framfötterna i glad glömska av tidigare utfästelser.

På lördagen uppträdde Nils Beijer och talade. Vi blevo tyvärr inte i tillfälle att höra honom, men vi förmoda att det var samma åsikter han uttalat tidigare och mot vilka intet är att invända. Vidare deklamerade Edvin Adolfson Fröding — inte någon av Frödings sociala saker — men Bönhuset, Bergslagstroll och Fader-väll. Pauline Brunius läste Lindorms "En död arbetarhustru", som ju inte har mycket med arbetarklassens kamp att skaffa. På söndagen sjöng Gösta Ekman folkvisor och Zarah Leander kupletter om "stjärnan, som brinner ensam i natten" eller något i den vägen. Vilhelm Julinder sjöng Bellman. På söndagen förekom också det enda proletära inslaget i hela festen. Arnold Ljungdahls uppläsning av ett par av sina egna dikter. Dr Lindberg talade dessutom om social teater. Talet är refererat i dagspressen och det är onödigt att referera det utförligt här. Slutsatsen var ungefär denna. Teatern skall vara en spegel av livet. Alltså bör arbetarna även ha rätt att se sitt liv och sin miljö på scenen. Vid sidan om detta ha de säkerligen samma behov av sagor, lek och glömska som andra. Även det behovet skall fyllas. Som synes överensstämmer dessa åsikter föga med våra. Det är inte för att få se overalls och köksinteriörer rätt och slätt, som det ropas på arbetarteater. Och vad "sagorna" beträffar är det farligt att glömma för arbetarklassen. Sömn och glömska leder inte till några segrar.

Det är naturligtvis inte meningen lägga ansvaret för detta Skansengyckel på skådespelarna. Ansvaret

Ni har ingen tvätt

som inte jag kan klara.

Nu är det ingen konst att tvätta och få ett gott resultat, ty Vita Tvätt-Björn klarar all slags tvätt.

Ylle — silke — konstsilke tvättas lika bra som linne och bomull med Vita Tvätt-Björn. Ni har blott att följa bruksanvisningen för ylle och silke, som finnes på varje paket och Ni får ett enastående resultat.

Tvätta därför med

VITA TVÄTT- BJÖRN

Nutidens förnämsta tvättmedel

H 197

drabbar helt arbetarnas teaterkommitté, om också de värdefulla bidragen till underhållningen lämnades av två av kommitténs medlemmar. Kommittén har handlat stick i stäv mot sina egna åsikter — eller åtminstone mot de åsikter enskilda medlemmar offentligt uttalat.

Söta visor och joltiga kupletter har absolut inte med arbetarteater att göra. Det kan knappast arbetarnas teaterkommitté sväva i okunnighet om. Kommittén måste vid sitt nästa framträdande i vilken form det än blir ändra kurs. I annat fall gör den inte skäl för sitt krävande namn "Arbetarnas teaterkommitté".

En besviken.

Bliv medlem

av Sveriges socialdemokratiska
kvinnoförbund!

På omkring 250 platser i landet
har förbundet avdelningar.

Närmare upplysningar för vinnande av medlemskap erhålles å förbundets expedition, Upplandsgatan 1, 3 tr., Stockholm. Tel. 188 86.

Ordf. fru Signe Vessman besvarar skriftliga förfrågningar.

Stockholms soc.-dem. kvinnoklubbers samorganisation: Ordf. och korresp. fru Sigrd Lundin Gröndal. Tel. Gröndal 116. Kassör fru Anna Larsson, Mittelvägen 8, Enskede. Tel. Enskede 183.

Sthlms Allm. Kvinnoklubb sammanträder första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr. Ordförande fru Anna Carlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b. Ordf. fru Beda Janson, Blekingegat. 65, 3 tr., Stockholm.

Stockholm: Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb sammanträder 2:dra fredagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan 69. Tel. Kungsh. 6790.

Stockholm: Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad i församlingssalen Västmannagatan 63, kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Hanna Lundin Hagagatan 20. Tel. V. 6282.

Stockholm: S:t Görans soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan 21. Tel. Kungsh. 9789.

Stockholm: Södra Förstädernas soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 3:dje onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. Lokal: Liljeholmens församlingshus. Ordf. fru Sigrd Lundin, Gröndal. Tel. Gröndal 116 före kl. 11 f. m.

Stockholm: Enskede soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. fru Anna Larsson, Mittelvägen 8, Enskede. Tel. 183.

Föreningen för hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) i Studiehomet, Bryggaregatan 12 b.

Stockholms läns soc.-dem. kvinnodistrikt: Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs. Tel. Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten. Tel. Bromsten 146.

Bromstens soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte första tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Municipallhuset. Ordf. Gerda Bergstrand, Bromsten, tel. Bromsten 146.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Lidingö soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. Torsvik och Skärsåtra omväxlande. Ordf. fru Anna Johansson, adr.: Sirius 3, 2 tr., Torsvik, Lidingö I. Tel. 667.

Nacka soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru, Ektorp. Tel. Skuru 359.

Nynäshamn soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra mänd. i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 688.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus omväxlande. Ordf. fru Sigrd Svärd, Ulriksdal. Tel. Råstahem 48.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Alma Herlin, Solhem, Spånga. Tel. 492.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Nya Folkets Hus C-sal. Ordf. fru Tora Zetterström, Sturegatan 26 B. Tel. 933.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten tredje tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 237.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg.

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets hus. Ordf. fru Karin Enström, Box 81, Uppl. Väsby.

Eskestuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i månaden kl. 8 e. m. Lokal: A. B. F., Pusterviksgatan 15.

Göteborg: Lundby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal, Brämaregården.

Göteborg: Majornas soc.-dem. kvinnoklubb har möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. å lokalen, Bangatan 24.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb håller möten 1:sta onsdagen i varje månad i lokalen Götaholmsgatan 1:sta och 3:dje tisdagen i månaden i lokalen Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. och korresp. sekr. fru Mathilda Märtenson, Jörgen Ankersgatan 8, Malmö.

Malmö östra soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskapslokaler, Porslinsgatan 1. Ordf. och korresp. sekr. Fru Mathilda Pettersson, Fredsgatan 11. Tel. 10640.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby.

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

Fanor och Standar

i olika storlekar och prislägen tillverkas av Firma V. Lindblad, Box 1024, Örebro. Tel. 687. Skisser och priskurant på begäran. Konstnärligt och välgjort arbete garanteras.

Förbundsmärket

Soc. dem. Kvinnoförbundets medlemmar!

Bär det vackra förbundsmärket i röd emalj och guld.

Pris kr. 1:25

Beställ snarast hos kvinnokl. kassör.

Alla för arbetarrörelsen
intresserade kvinnor
böra läsa Landsorganisationens
tidskrift

Fackföreningsrörelsen

Den utkommer med ett 24-sid. häfte varje vecka och kostar, för helt år Kr. 6:15 för halvt år Kr. 3:15.

Prenumerationen kan ske antingen genom postverket eller direkt hos tidskriftens exp. adress: Landssekreteriatet, Barnhusgatan 18, Stockholm.

Kommissionärer!

SPRID Morgonbris på alla fabriker, verkstäder och kontor!

VÄRVA prenumeranter även inom skollärarekåren och andra grupper av socialt intresserade!

Varje medlem

bör bereda sig att deltaga i agitationen för värvandet av nya medlemmar till den soc.-dem. kvinnorrörelsen.

S:t Görans Begravningsbyrå

Jenny Larsson

Fleminggatan 60

Tel. K. 4724.

*

Ombesörjer allt vid dödsfall

Eldbegängelser

Balsameringar

WESSLINGS

när det gäller basarer.

För mycket av det goda brukar man säga om allt för barnrika familjer. Lagom är bäst för lyckan och harmonin i äktenskapet. Rekommendera vår fria Litteratursats MB som sändes förseglad mot 45 öre till porto.

NILS ADAMSSON

Jakobsgatan 22, Stockholm 1.

FÖRR
3 timmar
NU
20 minuter

tar det att laga middag tack vare FRUCOGRYTAN

FRUCO kokar och steker all mat på 5-20 minuter.

liter 3 5 7 9 12
Kr. 26:50 30:75 36:— 41:25 50:25
Fritt Stockholm. Postorder exp. omg.

Undertecknad, som sedan i december 1930 använt mig av Frucogrytan och därunder många gånger haft anledning att priså dess goda och tidsbesparande egenskaper, vill gärna rekommendera den åt varje husmor och självförsörjande i såväl staden som på landsbygden.
SIGNE WESSMAN
Ordf. i Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund.

A-B FRUCO

Tunnelgatan 20 B · STOCKHOLM

Kvinnopolikliniken i Lundby, Göteborg

för havandeskapsundersökningar och kvinnosjukdomar samt rådgivningsbyrå för föräldrar.

Mottagning: torsdagar kl. 6-7 e. m.

Hushållsskolan Margareta

DROTTNINGGATAN 69

Filialer: Stockholm, Hamngatan 10, 2 tr. (mitt för Kungsträdgården) Hornsgatan 1, Örebro Klostergatan 11, Linköping S:t Larsgatan 21, Jönköping Kyrkogatan 6, Göteborg Parkgatan 2 (f. d. Dicksonska Palatset), Malmö Södergatan 32, Lund Bantorget 7, Borås Österlånggatan 44, Hälsingborg N:a Trädgårdsgatan 21.

1:a klass matsalar och festvåning.

Elever bibringas omsorgsfull undervisning i finare och enklare matlagning, dukning, uppläggning, bakning av finare småbröd, tårter och matbröd, beredning av korv, à la dauber m. m. Kurstiden 3 à 4 månader (2 mån.). Förfrågningar ställas till föreståndarinnan för någon av skolorna.

Vördsamt **Fru Hanna Lindmark.**

ARBETAR-BODENS

DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoftor.

Dam- & Barnunderkläder. · Extra starka barnstrumpor.

GULLBERGSBROHEMMET

GÖTEBORG

Barnavårdsnämndens spädbarnshem, utbildar elever i spädbarnsvård, praktiskt o. teoretiskt. Kursen varar 6 mån. Prospekt genom Föreståndarinnan.

Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk bank.
Grundad 1865.

Kontor i Stockholm:

Regeringsgatan 18
Hornsgatan 66 A

Norrländsgatan 2
Slussplan 1-3

Humlegårdsgatan 7
Kungsgatan 60

Barnhusgatan 18
Odengatan 52

Aktiebolaget

Arbetarnes Tryckeri

FOLKETS HUS, STOCKHOLM, TEL.: 2276, N. 4043

POSTGIRO 4739

- Moderna stilar!
- Snabbt utförande!
- Moderata priser!

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker.

TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA

FÖRSÄKRA ERT LIV I FOLKET

Drick
alkoholfri

Champis

Frukternas
vindruck

Levereras av bryggerier och vattenfabriker.

Det förekommer

handdukar
med bårder, som icke äro färg-
äkta. Skydda Eder mot deska-
dor, som dylika handdukar
kunna förorsaka, genom att
köpa av våra fabrikat.

Vi använda till bårderna i
våra handdukar endast abso-
lut bykäkta färger.

Almedahls • Holma
Dalsjöfors • Häggådalen

Vid val av bostad

i ÅLSTEN · APPEL-
VIKEN · NOCKEBY

rådfråga en vederhäftig och sak-
kunnig byrå, som har lång erfa-
renhet i branschen.

BALDERS

Vänd Eder till

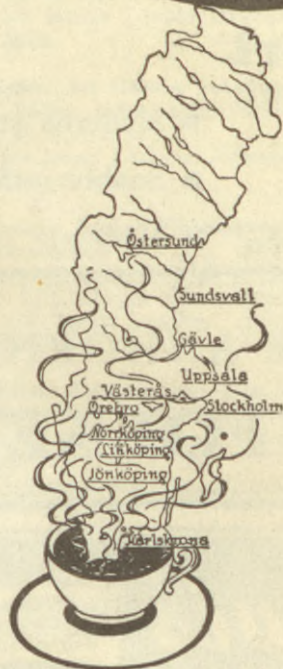
BALDERS

FASTIGHETSBYRÅ
HÖGLANDSTORGET 10
ÅLSTEN. Tel.: Ålsten 1000, 1100

BILAR TILL FÖRFOGANDE

Lucks

kaffe

"Alltid samma goda kaffe"

Husmödrar, vet Ni

huru stor procent av huvudstadens befolkning,
som köper sitt kaffe hos oss?

Vi vet det, men önska behålla detta för oss själva
som en av våra angenäma affärshemligheter.

En sak kan vi dock säga: Den som blir en kaffe-
kund hos Luck's är i gott sällskap!

Till platser där vi ej ha filialer expediering per post.

Percy F. Luck & Co. H. A. B.
STOCKHOLM.

